ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊՈԼՍՈՅ համար, տարեկան 70 դրչ. Վեցամսեայ 35 դրչ. Եռամսեայ 20 դրչ. — ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ համար, տարեկան 90 դրչ. Վեցամսեայ 45 դրչ. Եռամսեայ 25 դրչ. — ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ համար, Տարեկան 25 ֆր. Վեցամսեայ 13 ֆր.:
ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐՈՂԸ ՄԻԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ Է

ԶԵՌՔԷ 10 ՓԱՐԱ

Bureaux de la rédaction du Journal Arménien DZAGHIK
Galata, Kourchounlou han, N. 7 Cons/ple.

ԾԱՂԻԿ
ԹԵՐԹԱԳԻՐ

"زاغيك" ارمنيجه يومى وسياسى غزتەدر

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Կալաթա, Գուրշունլու խան, թիւ 7
ՍԱԳԱԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ուղղուած ամէն թղթակցութիւն պէտք է հակիրճ գրուած ըլլայ:
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ուղղուած ամէն գրութիւն ետ չի տրուիր:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ 1ԻՆ, 10ԻՆ ԵՒ 20ԻՆ

ԺԵ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 463 | "ԾԱՂԻԿ" ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԻՐԻԿՈՒՆ | 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1902 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՈՍԿԵԶՕԾ ՆԱԽԱՏԻՆՔ

ԿՈՉ ՄԸ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ոսկիզուրագ արձանագրութիւններ.—Հիւանդանոցին ճակատը ինչո՞վ կ'ուզեն զարդարել.—Փառաբանեմ՞ մէկ կողմէ, արհամարհանք միւս կողմէ.—Ի՞նչ կ'ըլլայ բուն նուիրատուն՝ երբ ջոջերը կ'ասուածացուին.—«Ծաղիկ»ի կոչը.—«Օ՜ն ուրեմն, ի՞նչ է ձեր կարծիքը . . .»:

Յակոբեան Միքայէլ Էֆէնտիի առաջարկին վրայ արուած որոշումմ մը կը տրամադրէր որ Հիւանդանոցի վերաշինութեան համար գրամ վճարող անձերուն անունը ոսկեզօծ տառերով եւ մարմարեայ յատակի վրայ, արձանագրուի հաստատութեան ճակատը, անանկ տեղ մը ուր մոնող ելլող ամէն մարդ կարենայ կարդալ զանոնք։

Որչափ ատեն որ մակերեւութային կողմէն նկատի առնուի այս երախտագիտութեան ցոյցը, բնականաբար անպատեհ բան մը չպիտի տեսնուի անոր մէջ։ Ընդհակառակը, նուիրական պարտաւորութեան մը հատուցումը պիտի երեւայ այդ ցոյցը բոլոր անոնց՝ որոնք իրերն ու մարդիկը հարեւանցի ակնարկով մը միայն կը քննեն, որոնք գործի մը կեղեւները, արտաքին երեւոյթները կը հետաքրքրուին միայն, առանց անորներքին էութեան թափանցել ուզելու։

Զոջեր, մեծահարուստ ու մեծահամբաւ ջոջեր ասչափ հաղարաւոր ոսկիի գումար մը նուիրեր են Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին համար, եւ նոյն ինքն այդ ջոջերէն մէկուն թելադրութեան վրայ որոշուեր է ոսկեզրուագ արձանագրութեամբ մը անմահացնել յիշատակը այդ մարդոց որոնք բարեյօժարութիւնը ունեցեր են իրենց ստացուածքէն մէկ չնչին մէկ աննշան մաս մը նուիրել հանրային նպատով մատակարարուելու սահմանուած հաստատութեան մը։

* * *

Ի՞նչ աւելի դեղեցիկ՝ պիտի ըսէին շատեր այս ընթացքին համար։

Եւ սակայն, իրերու ու մարդոց մասին աւելի խոր ըմբռնում ունեցող ամէն անձ, իսկոյն չպիտի վարաներ ըսելու թէ այդ ոսկեզրուագ արձանագրութիւնները՝ որոնք վաղը միւս օր հիւանդանոցին կատարը պիտի զետեղուին, մէյ մէկ ոսկեզօծ նախատինքներ են, նեռուած ուղղակի հանրութեան ճակատին։

Այդ հանրութիւնը,—նոյն ինքն Հայ ժողովուրդը,—իրաւ է որ բազմաթիւ հաղարաւոր ոսկիներ չուներ նուիրելուն համար չէ՝ կրցած չողչողուն գումարով մը մասնակցիլ Հիւանդանոցի վերաշինութեան գործին,—գործ մը զոր քանի մը ծանօթ ջոջեր իրենց վերապահած էին արդէն,—բայց վերջապէս ինքն է որ իր լումայով կը մատակարարէ այդ բոլոր մատակարարները եւ բարեգործութիւնը։

Հայ ժողովուրդին լուման է որ հիւանդանոցին ելեւմուտքը կարգի կը դնէ։

Հայ ժողովուրդին լուման է որ հիւանդանոցին ծախքերը կը գոցէ։

Հայ ժողովուրդին հարստութիւն, նշանաւոր, յուղարկաւորութեան ասիմներն են որ հիւանդանոցին զբաղեցուցած հաստատները կը կազմեն։

Հայ ժողովուրդին լուման է որ ամէն տեղէ եւ ամէն անկիւնէ՝ հիւանդանոցին ի նպաստ հաստատուած գանձանակները կը լեցնէ։

Վերջապէս հայ ժողովուրդին լուման է որ, Կայս. Կառավարութեան Շնորհներէն վերջ, հիւանդանոցին եղած ձեռնտուութիւններէն ամէնէն շշնչիելին, ամէնէն գլխաւորն ու օգտակարը կը կազմէ։

Ո՞վ պիտի կրնար ուրանալ այս պարագան. Վարչութիւնը, հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը, թէ այն ջոջերը՝ որոնց անունը պիտի ատուածացուի վաղը միւս օր, նոյն ինքն հիւանդանոցին մուտքի գրան բարձունքը։

Ասոնցմէ ո՞վ պիտի կրնար կասկածի ենթարկել հայ ժողովուրդին կողմէ հիւանդանոցին եղած այդ ձեռնտուութեան բնոյթն ու արժէքը, ո՞վ։

* * *

Եւ սակայն, այսօր, հիւանդանոցին մէջ տակաւին չկայ բան մը՝ որ այդ պարագան յիշեցնէ հաստատութիւնը այցելողներուն։ Ոչ մէկ ցայտուն արձանագրութիւն կարելի է գտնել հաստատութեան մէկ անկիւնը, ո՛չ մէկ յայտնի յիշատակարան։ Ժողովուրդին ընդհանրութիւնը միշտ ոտնակոխ եղած է քանի մը մասնաւոր ջոջերու համար, ամէն անգամ որ երախտագիտական արտայայտութիւն մը ընելու պէտքը ծագած է։

Հոս ու հոն, ջոջի սիրտ, ջոջի հոգի, ջոջի անուն ու մանաւանդ ջոջի քսակ ունեցող անձերու անունը փառաբանուած է հաստատութեան ո՛եւ է մէկ անկիւնը, եւ փառաբանուած է քարերով, մարմարներով, ոսկեզօծ տառերով։ Եւ ատոր փոխարէն, հաստատութեան ամէնէն մեծ բարերարներէն մէկը, ժողովուրդը, արհամարուած է միշտ։ Համեստ ինքն ալ իր քսակին պէս, իր նուէրներուն պէս,— որոնք ոսկայն կաթիլ կաթիլ կազմած են ձեռնտուութեան այն մեծ հոսանքը որ այսօր հիւանդանոցին ելեւմուտքը կը փրկէ,— միշտ մոռցուած է, միշտ լքուած, միշտ անտեսուած։

Եւ հակառակ այդ մոռացման, հակառակ այդ արհամարհութեան ու լքումին, հիւանդանոցին ի նպաստ եղած նուիրատուութեանց ցանկերուն մէջ, միշտ ժողովուրդին պատկանող անհատներու անունն է որ կ'երեւայ։ Հոս պարզ արհեստաւոր մը, անդին համեստ գործաւոր մը, ուրիշ տեղ խոնարհ խանութպան մը, որը հինգ ղրուշ տուած է, որը մէճիտ մը, որը աւելի պզտիկ գումար մը, որոնք սակայն միանալով, բարգուելով, հսկայ համեմատութեանց կը հասնին։

Անսպառ, մշտածոր աղբիւր մըն է ան որ կը հոսի չարունակ, առանց հրաւէրի, առանց կոչումի, առանց դրման մը պէտք ունենալու։ Անոր պէտք չէ բնաւ ըսել թէ հիւանդանոցը կարօտութեան մէջ է, թէ հիւանդանոցը դրամի պէտք ունի դառնալու համար։ Ինք գիտէ արդէն, ինք կը զգայ ատիկա, եւ քսակին խորը որբացած քառասունոցն իսկ չի վարանիր ձգելու այն գանձանակներուն մէջ՝ զորս եկեղեցիները կը պահեն Ս. Փրկչեան հաստատութեան անունով։

Ի՞նչ կայ հիւանդանոցին մէջ՝ ժողովրդին այս վեհանձնութիւնը յիշեցնող, ի՞նչ կայ, տախտակ, քա՞ր, մարմա՞ր թէ ոսկեղէն արձանագրութիւն։

Ոչինչ կարծեմ։

* * *

Եւ ահա նոր անիրաւութիւն մըն ալ կը բարգուի բոլոր ատոնց վրայ։ Նոր նախատինք մըն ալ,—որ իր ոսկեղէն հանգամանքով չենք գիտեր ինչո՞ւ այս աստիճան ծանր, այս աստիճան անտանելի կ'երեւայ,—աչքառու բանութեամբ մը կը նետուի այդ վեհանձն, այդ անյիշաչար ու միշտ առատաձեռն ժողովրդին ճակատին։

Փայփայելու համար քանի մը ջոջեր՝ որոնք իրենց աւելորդէն տուած են, կրկին ոսքի տակ կ'առնուի այն խոր յարգանքը, զոր ամէնքս ալ կը պարտինք իր սրտէն, իր հոգիէն, զբերեթէ իր չունեցածէն տուող ժողովրդեան։ Առաջիններուն ոսկեզրուագ մարմար մը կը յատկացուի, եւ երկրորդին արհամարհանք նորէն։

Մենք չենք ըսեր որ երախտագիտութիւն չայտնուի այդ ջոջերուն։

Մենք չենք ըսեր թէ այդ կարգի երախտագիտութեան մը անարժան են։

Ընդհակառակը, սրտովին կը գնահատենք իրենց ձեռնտուութիւնը, եւ ամէն մարդէ առաջ մե՛նք շնորհակալութիւն, մե՛նք երախտագիտութիւն կը յայտնենք իրենց։

Բայց միւս կողմէ ալ պէտք կը տեսնենք ըսելու թէ երախտագիտութիւն մը այդ մարդոց պէտք չէր որ այսպէս յայտնուէր։

Մէկը բարձրացուած ատեն պէտք չէ՛ր որ միւսը վիրաւորուէր, նախատուէր։

Եւ եթէ ասիկա կ'ըսենք՝ աւելի հաստատութեան շահը մտածելուս համար է միայն։

Որովհետեւ այդ արհամարհանքին, այդ նախատինքին առարկայ դարձած ժողովուրդը վաղը միւս օր կրնայ ցրտանալ հաստատութենէն, կտրել իր լուման։

Եւ պէտք կա՞յ ըսելու թէ ատիկա դժբաղդութիւն մը կ'ըլլայ հիւանդանոցին պէս բաղմակարօտ հաստատութեան մը համար։

Հանրային հաստատութեանց վերաբերող ամէն գործի մէջ, ու մանաւանդ այն հաստատութեանց գործերուն մէջ՝ որոնք գլխաւորաբար ժողովուրդին դրամով կը մատակարարուին, tactի մեծ կարեւորութիւն պէտք է տալ։

Որովհետեւ պզտիկ, աննշան անհոգութիւն մը շատ հեղ կրնայ մեծ վնասներու տեղի տալ, շատ հեղ կրնայ կտրել հասոյթի էական աղբիւրներ։

* * *

Բոլոր ասոնք հոս պարզելով, նոյն ատեն կոչումմ կ'ընենք մեր ամէն կարգի ընթերցողներուն, հրաւիրելով զանոնք որ իրենց կարծիքը յայտնեն այս փափուկ խնդրին նկատմամբ։

Պէ՞տք է որ այդ ոսկեզօծ նախատինքը նետուի հանրութեան ճակատին, այսինքն այն ժողովուրդին ճակատն որ Հիւանդանոցի մատակարարութեան գործին մէջ ամէնէն գլխաւոր ձեռնտուութիւններէն մէկը կ'ընէ իր լումայով։

Պէ՞տք է թէ ոչ։

Հանրային խնդիր մըն է ասիկա, եւ կը սպասենք որ ամէն մարդ իր ուղած կերպով պատասխանէ ատոր, առանց նկատումի, առանց հաշիւի։

Մենք մեր կողմէ լայնօրէն պիտի բանանք մեր սիւնակները, ու պիտի հրատարակենք հասած ամէն պատասխան, որո՛ւ կողմէ ալ որ գրուած ըլլայ։

Որովհետեւ վստահ ենք թէ ատոմ՝ հանրային խնդրի մը մասին նոյն ինքն հանրութեան կարծիքին է որ արձագանգ պիտի ըլլանք։

Օ՛ն ուրեմն, ի՞նչ է ձեր կարծիքը . . .

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱՅ

Տաք ու անոյշ, աղջի՛կ դերասանուհին կը կայտռէ բեմին վրայ ոգեւոր ոստումներով, փակ ամանի մէջ եռացող ջուրին պղպջակ-գնդակներուն անկայուն գրգռուռնութեամբ։ Արիւն չէ՛. հեղուկ կրակ է որ կը ցրցքնուի կարծես իր սրտին խոռոչներէն երակներուն մէջ, ու կը սողսկի մարմնին ամէն կողմերը, կը բարձրանայ մարթին երեսը, ու կը թրթռացնէ հոն վարդի գոյն մը գաղջ եւ քաշող։ Այտերը սեղմ՝ կը նմանին կակուղցած մարմարի փայլուն կոյտերու, որոնց վրայ կարմիր-ծիրանի հետքեր թողած է Բնութեան ու Կիրքի վրձինը։ Սեւ կայծլտուն աչքերը կ'ելին կը շարժուին շարունակ, տասնեօթը տարեկանի նորաղարթ հեշտասիրութեան մը կրակովը, որ յաղեցում կ'ուզէ, որ վայե՛լք կը պահանջէ։ Ու ձիւնի ծոծրակ մը, ու կաթի լանջք մը կ'երկարին մազերէն եւ թունջէն վար, ետեւէն առնուէն, ու տակաւ կը կորսուին կարմիր թաւիշ չփակին ոլորտներուն մէջ, գէպ ի մշուշապատ զաղափարներ սաւառնող երեւակայութիւններու տարտամ հրապոյրով։

Դերասանուհին կը կայտռէ չարունակ ու կը զողզդան մարմնոյն բոլոր մասերը եւ կուրծքը, այն ցայտուն ու ելեւէջքոտ լեցուն կուրծքը մանաւանդ, որ փափուկ բոյն մըն է անշուշտ մեղրահիւս հեշտանքներու։ Կը զողզդան դիստերը, սրունքները, թեւերը ու ճախարակուած բազուկները, եւ այդ զողզդումներէն նուրբ ու գրաւիչ բուրմունք մը կը ծաւալի, կը տարածուի օդին մասնիկներէն մինչեւ քովդ եւ կը ցնցէ քեզ, կ'արթնցնէ, կը հիսթափէ, կը խռովէ։

Տակաւին տղու իր ձայնը կորսուած է ջութակներու, ֆլիթի եւ բիւգոնի խառնակ ճղրթուքներուն, սուլիչներուն եւ պոռոտուքներուն մէջ. մարմինը միայն կ'երեւայ հիմա լոյսի առատ ու յորդ ողողումին տակ, նիւթեղէն հրեշտակի այն միս ու արիւն մարմինը։

Մեծ է զմայլանքը. զինով են բոլոր գլուխները։

Կիները, արհամարհոտ հեգնանք մը ցոլ կու տան կարմիր շրթունքներուն վրայ, երեւութական կեղծ անտարբերութեամբ մը ու գարշանքով, մինչդեռ այրերը, այրերը առ հասարակ, իրենց սքանչանքին ու յուզման մէջ մոլորած՝ կը զգան, կը սիրեն, կը հմայուին, սեռային վառուռուն հմայքով, սիրով ու զգացումով։

Ցանկարծ, ծաղիկի տարափ մըն է կը սկսի. ճերմակ ու կարմիր վարդի, մեխակի, մուշ-կապոյտ մանիշակներու՝ կոշնկենի կեանքոտ կանաչովը ընդմիջուած երփներանգ ջրհեղեղ մը կ'իջնէ վայրկեան մը, բեմին մէջ, ուր ծաղիկներու այդ կոյտին վրայ աղջիկը անվթար ու անվհեր՝ լայն խնդուք մը կը թոցնէ, գոհունակութեամբ պոռթկուն, եւ աչքերը կը կծկին։

Ծափերը կը թնդացնեն օդը։

Ու այդ ծափերը, այդ նետուած ծաղիկները կը չլնեն բուսնդակ երջանկութիւնը դերասանուհիին, իր ժպիտը, իր խնդուքը, իր աչքի կրծկումները կը յորինեն վարիներուն ամբողջ վարձատրութիւնը։

Այս ջղաձգումի խառնախնդոր դոհ ու բոհին, այս բաղմատեսակ ու բազմազգի, մարդկային տարբեր տարբեր տիպարներու ահագին խառնուրդին մէջ աչքս չի բաժնուիր սակայն ան ծերունիէն։

Քոլոս նստած է, ինձմէ չորս քայլ անդին, բեմին աւելի մօտ, առանձին ու անշարժ։

Մաշոր ու դէր մարդու իր հասուած կազմուածքը ութսուն տարիներու սպիտակահեր ծերութեանը դէմ ահռելի հեգնանք մը կ'ընէ։ Խորշոմներ կան միայն տափակ դէմքին վրայ, զոր սակայն ամբողջովին գրկած է տենդոտ կարմրութիւն մը։ Պեխերը ճերմակ, մազերը գթան, հատ ձեռքերը կրթնցուցած բարակ գաւազանիկին՝ զոր աթոռի մը հաստատած է, կը նայի ան անթարթ, կը նայի լսելու չափ, ազուոր ու նորաբոյս դերասանուհիին աչքերուն մէջ, օ՛ղղակի։ Մերթ ժպիտ մը կ'ուրուագծուի թոմթրկած ու մոխրագոյն շրթունքներուն վրայ, ժպիտ մը անժամանակ ու վայրագ, որուն աղջիկն ալ չ'ուշանար պատասխանելու թարմ ու անառակ իր խնդուքով։

Եւ, ա՜հ, փայլա՛կ կը ժայթքին ան ատեն ութսունամեայի բիրերէն. խոշոր խոշոր աչքերը կը դարձդարձին, կը բորբոքին,—երկու գծոխային հրսկայ հնոցներ, որոնք կուլ տալ կ'ուզեն աղջիկն ու ինչ որ ունի, մարմին, հրապոյր, սէր, զղացում ու, ցա՜ւ ալ։

Եւ վարագոյրը կը գոցուի տակաւ։

Ծերունին կատղած է։ Կիրքը վայրենի թափ մը տուած է իրեն, ուրուն ազդեցութեան տակ ջիղերը կը սարսին անդադար ելեկտրական հոսանքին ենթակայ մարմնի մը պէս։ Հինգ վայրկեանի փափուք մը պարէզին սպասաւորին հետ, ու քիչ վերջը մատաղաշ օրիորդը զուարթուն, կու գայ նստիլ ծերունիին երկու սեղան մը անդին եւ ճերմակ մատներուն ծայրովը համբոյրներ կը թոցնէ ութսունամեային։

Անիկա՝ լուրջ է միշտ, վախաղդեցիկ լրջութեամբ մը, տեսակ մը զայրոյթով, ինչպէս կ'ըլլայ ատիւծը՝ երբ անօթի՝ փակես զայն երկաթ վանդակին մէջ, ու դրսէն ցոյց տաս փափկահամ երէն։

Այդ վանդակը, ծերունիին համար, միջավայրն էր։

Բայց, չուտով մեկնեցաւ, գլուխը կախ, ամբողջ մարմնովը սարսռուն, վարանքոտ քայլերով եւ երերուն. մեկնեցաւ այն ութսուն տարիներու ձիւնը տեսած աղտո՛տ, զգայնոտ, վաւաշոտ ծերունին, եւ ետեւէն ալ, ծիծաղկոտ ու թրթռուն գարունի մը չափ զուարթ երգչուհին անհոգ, անվհեր . . .

Բ. ՇԱՀՊԱԶ

ԶՈԼԱ ԵՒ ՖՕԿԱՑՑԱՐՕ

Իտալացի ծանօթ վիպասան Անթոնիո Ֆոկացցարօ, որ իր հայրենիքէն դուրս մասնաւոր համբաւ մը կը վայելէ Ֆրանսայի մէջ, — քանիցս Բարիզ այցելելուն հետեւանքովն իսկ, — կէս դրուատական, կէս քննադատական գնահատում մը նուիրած է Էմիլ Զոլայի, մասնաւոր հեռագրով մը՝ զոր «Ճիորնալէ տ'Իթալիա» կը հրատարակէ։

Ահաւասիկ այդ գեղեցիկ հեռագրին տառական թարգմանութիւնը։

* * *

ՍԱՆ ՄԱՄԷԹԷ, 30 Սեպտ.

Էմիլ Զոլայի յանկարծական մահը ցաւ կու տայ ինծի. անիկա մարդ մըն էր որ իր մեծ տաղանդին միացուցած էր սրտի բարութիւնն ու կամքի պարկեշտութիւնը։

Բայց, իմ արուեստագէտի համոզումս սա՝ է թէ, խորհրդաւոր ճակատագրով մը, Զոլա ջախջախուեցաւ նման գործիքի մը՝ որ կատարած է իր գործը ու այլեւս չի կրնար ծառայել։

Գործը տիտանի գործ մը կը մնայ միշտ որ դէպ ի երկինք կը բարձրանայ, հզօրագոյնի մը դէմ կռուող հրսկայի մը վեհ ճիգին նման։

Մի՞ակ մարդու մը բարձրութիւնը հազար բարձրութիւններ անթեղեց։ Ամէն անոնք որոնք ատատուածացուցին գիտութիւնը եւ իրենց սրտին մէջ գիտութեան կրօնք մը արթնցուցին, հին կրօնքներուն տեղը բռնելու համար, Էմիլ Զոլան ունեցան իրենց առաջնորդ։

Զոլա, արուեստագիտական իր ահագին կարողութիւնը ա՛յդ ըղձանքին զոհեց. եւ այդ ըղձանքին մէջ, որ բարձրագոյն կատարն է մարդկային հպարտութեան, ապրեցաւ, անյաղթելի զգացումներու հակազդեցութեամբ մը, ճշմարիտ ու լուրջ գիտութեան երազանքովը ապրեցաւ, նաեւ այն ատեն՝ երբ ժողովուրդը սկսաւ հեռանալ իրմէ։

Սակայն, ճշմարիտ եւ լուրջ գիտութիւնը չեղաւ այն՝ զոր ջանաց թարգմանել Զոլա, ու արուեստով զարդարել։

Իրը չեղող ճամբու մը մէջ չափազանց բանի տեղ դրաւ իր տաղանդը։ Կարծեց թէ դիւրաւ պիտի կրնար ընտանութիւն հաստատել գիտութեան հետ, ինչպէս նոյն բանը ընել կարծեց նաեւ Հոմայ հետ,—ու երկուքն ալ խարկանքներ միայն եղան։

Եւ գիտական ու կրօնական նիւթերը աւրեցին իր գիրքերը, արգելք եղան իրեն՝ բաղմաղան կեանքը հաւատարմօրէն ներկայացնելու, թէեւ այդ բանը ընելու կարողութիւն ունէր ա՛նչափ՝ որչափ ոչ մէկ գրագէտ ունեցաւ 19րդ դարու երկրորդ կիսուն մէջ, բացի Թոլսթոյէն։

Մեծ բանաստեղծի մը լաւագոյն յատկութիւններէն քանի մը հատը ունեցաւ, զոր օրինակ՝ երեւակայութիւնը եւ իրերու ու հոգիներու ընդհանուր գիտողութիւնը։ Իրեն կը պակսէր թերեւս արուեստին այն խորհրդաւոր պաշտումը, անմատչելի իտէալներու կրքոտ ու տխուր այն ներշնչումը, որոնք բանաստեղծական մեծ միտքի մը բարձրացուցիչ բոցերն են, ու զայն սիրելի կը դարձնեն աշխարհի։

Զոլայի գործը ձիգ ու պաղ բան մը ունի իր մէջ, որուն պատճառաւ չի սիրուիր։

Այսուհանդերձ, այդ գործը մնայուն է ու պիտի մնայ, այն մեծութեան համար, զոր կու տան իրեն ծրագրին միութիւնը, ընդարձակութիւնը եւ յանգգնութիւնը, գործադրութեան համարձակ վարպետութիւնը, ճշմարիտէն ցոլացող պատկերներու արտակարգ ու հրաշալի յատկութիւնը, բարոյական զգացման առաքինութիւն մը որ երբեմն խաթարուած է թէեւ ընտիր գաղափարականութիւններու եւ բանաստեղծութեան պակասին համար, բայց որ ուժե՛ղ է, եւ աղէ՛կ կարծուած նպատակի մը ուղղուած է միշտ։

Աղատութիւններով շատ զբաղեցաւ Զոլա, եւ շատ երկար ատեն, բայց անարգանքո՛վ զբաղեցաւ անոնցմով, եւ անբաներու պատկերներ դուրս հանեց անոնցմէ եւ ո՛չ թէ կեսատուածներ։

Այն երկիրը որ արձան մը կանգնեց կի տը Մօբասանի, արձան մըն ալ պիտի կանգնէ անշուշտ, եւ աւելի՛ մեծ իրաւամբ, Էմիլ Զոլայի։

Ատուած ոգի եւ միջոցը տուաւ իրեն ամբոխներու դէմ մարտնչելու։ Եւ իր հպարտութիւնը այն ատեն, օրինաւոր, գեղեցիկ ու մեծ երեւցաւ. երբ աչքիս առջեւ կը բերեմ Էմիլ Զոլան պառկած մահուան անկողնոյն վրայ, կը տեսնեմ իր ճակատը որ կը ճառագայթէ խաւար անհունին դիմաց, արդարութեան գաղափարի մը համար մղուած բարոյական պատերազմին անչէջ գիտակցութեամբը։

Ես՝ զինուոր մը ուրիշ հաւատքներու, ազատօրէն յարգանք կը մատուցանեմ իրեն՝ իբր զինուորի մը ու վեհանձնի մը։

ԱՆԹՈՆԻՈ ՖՕԿԱՑՑԱՐՕ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԼԻԱՌԱՏԷՐ ՄԸ

Պ. ՋՕՆ ՐՕԹՖԷԼԼԷՐԻ
ՀԱՐԱՏԱԼԻ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

Յիսուն տարի մը կայ, Օհիոյի խեղճուկ գիւղին խեղճուկ եկեղեցւոյն մէջ, կը տեսնուէր որ երիտասարդ մը կը մտնէ ամէն իրիկուն, խարտեաշ, տիեզդ, երկչոտ երիտասարդ մը, խարիսխուն ու վախկոտ շարժուածներով։ Կապոյտ խոշոր դողնոց մը կը կապէր եւ ճերմակ պզտիկ սրբիչ մը առնելով, երկու ժամ շարունակ, կը մաքրէր բաղմաստեղեան ճրագարանները, տպակները կը սրբէր, եւ ապրյրէ աչտանակները կը փայլեցնէր։ Երբեմն, եթէ պաշտամունքի արարողութիւն մը ըլլար այն օրը, մոմերը կը վառէր, եւ մեղմիւ զանգակները կը շարժէր։

Եւ սակայն ասոր համար ո՛ եւ է վարձատրութիւն չէր ստանար, ընդհակառակը յաճախ ինքն էր որ իր գրպանէն պզտիկ բանով մը կը նպաստեր միաբանութեան բարօրութեանը։ Իր օրական ծախքերու տեսակէն փրցուած հետեւեալ էջը ամէն բան կը յայտնէ։

27 Նոյեմբեր

Թուլմաս երկցին համար պզտիկ հաց	20 սենթ
Թուղթ՝ եկեղեցիին համար	40 »
Աղբատներու գանձանակին	30 »

28 Նոյեմբեր

Թուլմաս երէցին համար ղբոչմաթուղթ	20 »
Պահարան	20 »
Կրօնաթերթ	10 »
Վերակացուին համար ծխախոտ	20 »

Այս տիպար լուսաբարը, որ իր երկնային փրկութեանը հետ՝ Թուլմաս երէցին ծխախոտ կը գնէր, Ճոն Ռոբֆելլեր կը կոչուէր։ Այսօր «Հարիւրվի իշխանը» կը կոչուի անիկա։

Դիւցազ մը,—ինքն է որ կը պատմէ իր ինքնակենսագրութիւններէն մէկուն մէջ,—կու գան զինքը իր քունէն արթնցնելու։

—Սարկաւագը ծանր հիւանդ է։

Շուտով մը կը հագուի եւ եկեղեցի կը վազէ։ Զանգակատան պատ-

կից պզտիկ սենեակի մը մէջ, խըչտեակի մը վրայ ծերունի մը կը հոնգար։

—Բեղի անոր համար կանչել տուի որ, Ճո՛ն, իմ վերջին հրաժեշտս ընեմ քեզի, եւ յետոյ, որովհետեւ մեռնելէս առաջ բան մը պիտի խոստովանիմ քեզի։

Ճոն կ'ինքնամփոփուի, ու կը սպասէ խոստովանութեան։ Վերջապէս խոստովանութիւնը տեղի կ'ունենայ.

—Սա պիտի ըսեմ որ, տղա՛ս, հակառակ ամէն բանի, ես քեզ չեմ սիրած բնաւ եւ միշտ քու Ուիլիըմ եղբայրդ նախընտրած եմ քենէ։

«Դիտէ՞ք,—կը պատմէ Պ. Բոքֆէլլըր իր յիշատակներուն մէջ,—շատ կազդուրիչ բան մը չէ մահամերձի մը կողմէ կանչուիլ՝ այս խոստովանութիւնը լսելու համար։ Եւ սակայն խորհեցայ որ երբ Թոլմաս երէցը իմ եղբայրս կը նախընտրէր, եղբայրս՝ որ երբեք եկեղեցի չէր գար զայն մաքրելու, եւ շատ քիչ անգամ ողորմութեան գանձանակին մէջ դրամ կը ձգէր, եւ որ երգէնին հետ չէր երգեր, պատճառը ան էր որ անիկա աշխատաւոր մըն էր, եւ վճռեցի եւ ալ աշխատիլ։ Հետեւեալ օրը, մաքսի մթերանոցները մտնելու համար խընդրանք կը մատուցանէի։ Երեք ամիս վերջը, պետի մը դիրքը դրաւած էի արդէն։ Երկու տարի ետքը, հարուստ եղած էի . . .»

Եւ լաւագոյն ապացոյցը թէ Ճոն Բոքֆէլլըր ոմն չպահեց երէցին դէմ, այդ ոչ հաճելի խոստովանութեան համար, սա է թէ՝ մոռցաւ անոր ըրած երբեմնի փոխատուութիւնները, եւ իր տեղակին մէջ ուր արձանագրուած էին անոնք, կարմիր մելանով եւ նոյն իսկ փոխատուութեանց դէմը գրեց հետեւեալ բառերը. «Let it go!» «Մոռնանք զանոնք»։ Այդ երկու բառերը միլիառատէրներն իսկ երբեք չպիտի ուզէին գրել իրենց փոխատուութեանց արձանագրութեան դէմը։

* * *

Արտակարգ եւ եղակա՛ն դէմք, չիտակը։ Այս մարդուն պատմութեան բաւիղին մէջ, ի զուր պիտի փնտռէի հետքը այն հմտարական պայքարներէն, ու հսկայական կռիւներէն մէկ քանիին, որոնք գոյացած են Վանտէրպիլթի մը կամ Բիրբըն Մորկանի մը կեանքը։ Պ. Բոքֆէլլըրի կեանքին մէջ, տեսարաններու եւ պզտիկ թուղթերու տողեր կան միայն։ Տիպար հաշուադէտ մըն է ան, որ չարունակ թուանշանները պառկեցուցած է ճերմակ թերթերուն վրայ, եւ որ մաքսային մթերանոցներու՝ ինչպէս ձէթի մզարաններուն մէջ, քարիւղի ամբարանոցներուն՝ ինչպէս կաղի գործարաններու մէջ, միշտ ամէն իրիկուն, իր հասոյթներն ու ծախքերը արձանագրած է, իր շահերն ու կորուստները հաշուած, բայց որ ա՛լ բնաւ իր փոխատուութիւններուն դէմը չէ գրած. «Մոռնա՛նք զանոնք»։

Եւ հաշուելով, հաշուելով չարունակ, թուագրելով, թուագրելով տակաւին, անիկա այսօր արտակարգ կարողութեան մը հասած է, անլուր հարստութեան մը։ Եւ այսօր, նոր աշխարհի մեծ հանրապետութեան բովանդակ ուժասուն միլիոն բնակիչներուն միջեւ, չկայ թափուած ձէթի կաթիլ մը, չկայ վառուած քարիւղի բինդ մը, չկայ գործածուած ճարպի կամ ներկի ունկ մը, որ չերթայ բան մը աւելցնել Պ. Բոքֆէլլըրի եկամուտներուն վրայ, եւ որ իր պղնձագրամ, արծաթագրամ կամ ոսկեգրամ՝ չմտնէ Բոքֆէլլըրի դրամներուն մէջ։ Այս մարդը կորզած դրաւած է լոյսի եւ կորովի մարդկային ազդիւրներէն մէկը, եւ տուրք մը կը ծանրացնէ իր երկրին իւրաքանչիւր մարդուն, իւրաքանչիւր կնոջ, իւրաքանչիւր իրճիթին, ինչպէս նաեւ անդրծովեան միւս ցամաքիրկիրներու միւս մարդկային կոյտերուն եւ բնակչութիւններուն վրայ։

Անիկա մէկուկէս միլիառի հարստութիւն մը ունի, որ տարեկան հարիւր միլիոն կը բերէ։ Վիճակագիրները պիտի ըսէին ձեզի թէ՝ իւրաքանչիւր վայրկեանի համար յիսուն ֆրանքի եկամուտ պիտի նշանակէր ան, եւ երկու ֆրանքի եկամուտ՝ ժամացոյցի իւրաքանչիւր թիքթաքին . . .։

* * *

Մտիկ ըրէք սակայն, ինչ որ պիտի ըսեմ հիմա, որովհետեւ ասիկա միակ ողբերգութիւնն է՝ զոր մարդկային ո՛չ մէկ ուղեղ կրցած է յղանալ։

Եթէ հո՛ն, հեռուն երթաք, շա՛տ հեռուն, վայրենի եւ կորսուած երկրի մը մէջ, Լէյքվուտի կոչուած գիւղի մը մօտը, փշեներով եզերուած նեղկուկ ուղիի մը երկայնքը պիտի տեսնէք տեսակ մը դիակ՝ որ թախծագին կեանք մը կ'անցընէ դաշտին մէջ. պիտի տեսնէք տեսակ մը ծիւրած կմախք, իր մուրացկանի ցուպին վրայ կռթած, որ կը քալէ, ծառերուն ուրուական ստուերին մէջ. ժոգոյն դէմք մը պիտի տեսնէք, առանց մազի, առանց արտեւանունքի, առանց յօնքի, առանց մօրուքի կամ պերեւեշտի թելի մը, դէմք մը՝ որուն մորթը կոնծած է որպէս թէ մեռած մարդու մը մորթը ըլլար, ողբագինը՝ կախուած անարիւն կուրծքի մը վրայ . . . Թշուառութեան այս Մաքպէթը, տառապանքի այս ուրուականը, Ճոն Բոքֆէլլըրն է, Քարիւղի Իշխանը։

Վեց տարիէ ի վեր, աղէկ լսեցէք, վեց տարիէ ի վեր բան մը չէ կերած ան։ Վեց տարի կայ որ անիկա կաթի մէկ քանի կաթիլներով կ'ապրի, ու արուեստական սնունդի մէկ քանի եղանակներու շնորհիւ միայն։ Վեց տարի է որ անոր ակռաները պարապին մէջ կը կափկափեն, եւ ո՛չ մէկ սնունդի տարը իր շրթունքներուն դպած է։

Այո՛, այս մարդը, ոսկիի այս իշխանը, կը մեռնի, աղէկ լսեցէք, կը մեռնի անօթութենէն, մուրացկանի մը պէս։ Ան՝ որ պիտի կրնար, սոսկ իր մէկ քմահաճոյքովը, մարդկային սըրտեր փշրել, չի՛ կրնար իր ստամոքսը կանոնաւոր վիճակի մը մէջ դնել։ Ան՝ որ կրնայ ամէն բան գնել, չի կրնար գնել սակայն առողջութեան ժամ մը՝ զոր դիտութիւնը կարենար ծախել իրեն։ Եւ իրիկունը, այն ժամուն, ուր աշխարհքիս վրայ ամէն բան կը հանդչի, երբ, գիշերուան հանդարտութեան մէջ, նոյն իսկ ամէնէն դժբաղդ ու ինկած արարածին վրայէն քուն կոչուած հանդստի ու մոռացման մեծ սառուռը կ'անցնի, ան, միլիառներու մարդը, իր մեծահարուստ անկողնին վրայ, յուսահատական մէկ քանի տրտունջներ կը հանդայ, որովհետեւ անոր կուրծքին խորը, անոր մարմնին մէջ ու մոլին մէջ, խժդուժ ցաւ մը կայ որ կը տանջէ զինքը . . .։

Ս. ԼՕԶԱՆ

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ԶԱՓԻ ՎՐԱՑ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻՆ

23, Կալաթա, Գարաֆոյ, Շիզլի բրամուէյի կայարանին դէմ, 23

Սոյն հաստատութեան մէջ կը գտնուին ամէնաընտիր կերպասով շինուած ձեւաւոր պատրաստ հագուստներ, ամէնքն ալ խիստ չափաւոր գիներով, որովհետեւ տէրը, Պ. Լուիզոբուլօ, 24 տարիէ ի վեր շատ ծախելու սկզբունքը իւրացուցած է։ Կը գտնուին նաեւ մանչ եւ աղջիկ տղոց համար ամէն տեսակ գլխարկներ։

---

[67] ԺԻԼ ՄԱՌԻ

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻՆ ՈՃԻՐԸ

(ՊՍՏԿԵՐԱԶԱՐԻ ԹԵՐԹՕՆ «ԾԱՂԻԿԻ»Ի)

Ը.

Միւսիտան անոր աչքերէն ալ չէր կրնար բան մը տեսնել, որովհետեւ աղջիկը զոցած էր զանոնք։

Բայց չարունակեց.

—Ձեզի հետ ունենալիք տեսակցութենէս կախեալ է կեանքս կամ մահս, որովհետեւ ա՛լ չեմ կրնար ասանկ ապրիլ։ Ու ճիշդ, վերջ մը տալու այս պարագան է որ կրնայ արդարացնել խօսքերը զորս պիտի ընեմ քեզի, որովհետեւ քիչ մը շատ յանդուգն պէտք է ըլլայ մարդ ասանկ նիւթի մը վրայ խօսելու համար մանկամարդ աղջկան մը հետ,—եւ Աստուած գիտէ՝ թէ բնաւ բան մը չպիտի ըսէի այս մասին քեզի, եթէ վստահ ըլլայի թէ դադնիքս ծանօթ է քեզի։ Ուրիշ նկատում մըն ալ, պատճառ եղաւ որ այլ եւս չլռեմ։ Բոլոր ըսելիքներէս եւ բոլոր եղածներէն ո՛չ մէկ բան կրնայ վնասել ձեր մօր պատուոյն։

Միւղան չարժում մը ըրաւ, ուզեց ետ քչել թիկնաթոռը, եւ նայուածքը ուղղակի Միւսիտանի նայուածքին հանդիպեցաւ։

—Մայրերնիդ ձեր յարգանքին ու սիրոյն արժանի կը մնայ միշտ . . . Սխա՛լն ալ, անպատուութի՛ւնն ալ իմ վրաս կը ծանրանան, ես եմ միայն յանցաւորը, որովհետեւ վատութիւն ըրի։

—Երբե՞ք կասկածած չեմ մօրմէս, ըսաւ Միւղան պաղ կերպով։ Արդ, ըսեմ ձեզի թէ կը հասկամ ինչ որ կը խօսիք եւ թէ,—խոստովանիմ վերջապէս,—դադնիքներ իմացայ։ Բայց չատ տաժանելի է ինծի համար այս խօսակցութիւնը, զոր ընելու պատճառը մըն ալ չկայ, վերջապէս։ Եթէ նպատակիդ մօրմէս ներուիլ է, կը ցաւիմ որ զուր կը վատնէք ջանքերնիդ, ու կրնաք վերջացնել անմիջապէս։ Ձեր եւ մօրս միջեւ ընտրութիւն մը պէտք էր ընել . . . եւ վայրկեան մը իսկ չէի կրնար վարանիլ թէ, այդ երկուքէն, յանցաւորը դուք էք . . . Երթա՛ք բարով . . .

—Ձեզի ըսի թէ հարցնելիքս ինծի համար կենաց ու մահու խնդիր մըն է։

—Ի՞նչ է, ըսաւ աղջիկը, առանց խռովուելու։

—Ձեր տեղութեան, ձեր անարգանքին առարկայ այսպէս, ես չեմ կրնար ապրիլ։

—Ո՛չ կ'տեսեմ ձեզ, ոչ ալ կ'անարգեմ . . . կը ցաւիմ վրանիդ։

—Կ'տէք դիս, այո՛, մի՛ ժրխտէք . . . Եւ ահռելի՛ բան է տանկ զգացումներ դտնել աղջկան մը մօտ, որուն կապուած է մարդ այնչափ սեղմօրէն որչափ կապուած ենք մենք իրարու։

—Պարոն, խօսքերնիդ չափեցէք, մի՛ մոռնաք որ կրնան լսել մեզ։

—Թո՛ղ լսեն . . . Կը սիրեմ քեզ, Միւղան, կը սիրեմ այնչափ որչափ չէի կարծեր թէ կարելի է սիրել . . . Եւ մինչեւ անդամ, այս անարդ դադնիքը տակաւին տկանջիդ չհասած, հարկաւ հարցուցիր դուն երբեմն ինքզինքիդ թէ ինչո՛ւ այնքան երջանիկ կը զգայի ես դիս, քու քովդ գրաստնելով . . . Եւ անչուշտ չէիր կրնար բացատրութիւն մը տալ . . . Եւ այն համակրութիւնը զոր չարունակ ցոյց կուտայի քեզի հանդէպ, իմ՝ հօրդ հետ ունեցած բարեկամութեանս կը վերագրէիր . . . հօրդ՝ զոր կը խաբէի ես առջեւ, դիւրութիւններ՝ որոնք թոյլ պիտի տային իրեն՝ Պանկքոկի վաճառականութեան հաւասար դիրքի մը մէջ մնալու։ Սիամի ներքին գործոց փոխնախարարը հիմա Բարիզ կը գտնուի եւ մէկ քանի օրէն Լոնտոն պիտի մեկնի։

ՈՎԿԻԱՆԵԱՆ «ԴՐԲԱԴ»Ը

Պ. Բիրբրն Մորկանի ձեռնարկած ովկիանեան «դրբադ»ի կազմակերպութիւնը վերջացած է իր յետին մանրամասնութիւններուն մէջն ալ։ Դրբադը իրեն իբր տիտղոս պիտի ունենայ The International Mercantile Marine Company անունը։ Կը գիտուի որ դրբադին անօրէններու ցանկին մէջ ուրիշ ամերիկացիներ կը գտնուին ընդդէմ հինգ անգլիացիներու, մինչդեռ գործադիր մասնախումբն ու եւրոպական մասնախումբը այլամերժօրէն ամերիկացիներէ կը բաղկանան։ Ասկէ առաջ անգլիական կառավարութեան եւ Մոնկանի համակցութեան միջեւ փոխանակուած բանակցութեանց համաձայն, համակցութեան մաս կազմող բրիտանական ընկերութեանց անօրէնները միշտ ազգութեամբ Անգլիացի պիտի ըլլան։ Շահագրգռական է դիտել նաեւ որ Պ. Մորկանի անունը չերեւար անօրէններու ցանկին մէջ։ Թերթերը սիւնակներ կը նուիրեն այս նոր դրբադին, եւ ծովային վաճառականութեան շրջանակներուն մէջ համբաւ հանած մարդոց հետ տեղի ունեցած տեսակցութիւնները կը հրատարակեն։ Ըստ ոմանց, անգլիական կառավարութիւնը իր շահերը փրկած է արդէն, ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ Ամերիկացիները գեղեցիկ գործ մը տեսան։ «Ծովային վաճառականութեան միջազգային ընկերութեան» դրամագլուխն է 120,000,000 տոլար (600,000,000) ֆրանք։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

★ Պէրլինէն կը հեռագրեն թէ Էպըրլայն արձանագրածը սկսեր է շինել օրինակը Կէօթէի մեծագիր այն կիսարձանին զոր Վիլհէլմ Կայսրը կը նուիրէ Հոմի Կէօթէի դէմքը պիտի ունենայ երեք մէգր երկայնութիւն, եւ ամբողջութիւնը՝ եօթը մէգր բարձր պիտի ըլլայ։ Կայսրը այդ օրինակին եթէ հաւնի, Էպըրլայն պիտի սկսի անմիջապէս բո՛ւն արձանը շինել, Բարբարայի ընտիր մարմարով։

★ Իսանայա Բոլիւնայի մէջ Թոլսթոյիի դղեակը բռնկեր է եւ ճիշդ մեծ հեղինակին ննջասենեակին վրայէն։ Թոլսթոյիի անձին բան մը չէ եղած։ Թոլսթոյի այնքան առողջ է հիմա որ,—կ'ըսեն հեռագիրներ,—հաւանաբար այս ձմեռ Մոսքվա չպիտի երթայ։

★ Լոնտոնէն կը հեռագրեն 2 հոկտ. թուով թէ՝ մէկ երկու շաբաթէն պիտի սկսի Նիկէրի եւ Զատ լիճին միջեւ անգլե-ֆրանսական սահմաններուն ճշդումի գործը։ Խառն յանձնաժողովը, որ անգլիացի եւ ֆրանսացի սպաներէ կը բաղկանայ, պաշտօնի կոչուած է արդէն եւ անմիջապէս պիտի մեկնի դէպ ի Իլօ, ուրկէ՝ ալ պիտի հետեւի Սաքսթոյի հիւսիսային սահմանին։ Ցանձնաժողովին անգլիական անդամները անցած շաբաթ օր արդէն ճամբայ ելած են Լիվրբուլէն։

★ Նիւ-Եորքի նաւահանգստին գաղթականութեան ընդհանուր հսկողը՝ Պ. Ուիլկըմ, նամակ մը ուղղած է Ուաշինկթընի կառավարութեան, ի մասին ռումանացի տարագրեալ ընտանիքի մը, որ հաւանարար եւ՝ իրենց հայրենիքը պիտի դարձուի։ Այդ նամակին մէջ, Պ. Ուիլկըմ կ'ամբաստանէ անգրաստանեան ընդհանուր ընկերութիւնը, որ ոչ յանձնարարելի տարագրուողներու դէպ ի Միացեալ Նահանգներ մուտքը պիտի բացնելու կը ջանայ։ Կ'ըսէ թէ ֆրանսական գիծը չատ անխոհեմ եղանակով մը կը վարուի, Նիւ-Եորքի նաւահանգիստը մտցնելով այն տեսակ չքաւորներ՝ որոնց օգնութեան հասնիլ պէտք պիտի ըլլայ։ Հաւանական է որ կառավարութիւնը քիչ ատենէն միջոցներ ձեռք առնէ ծովային այն ընկերութեանց դէմ, որոնք կը քաջալերեն նուազ չնախագրգռական անձերը դէպ ի Միացեալ Նահանգներ գաղթելու։

★ Ճարտնական նոր փոխատուութիւն մը տեղի պիտի ունենայ մօտերս։ Կը հաւատուի արդէն թէ այս մասին ձեռնարկուած բանակցութիւնները վերջանալու վրայ են, եւ թէ քիչ ատենէն «Հոնկ-Քոնկի եւ Շանկ-Հայի դրամատէրներու ընկերակցութեան» եւ Baring Brothers եւ Yokohama Specie Bank-ի արժէթուղթերու ընկերութեան նախաձեռնութեամբ 5% ճարտնական փոխատուութիւնը հրապարակ պիտի ելլէ, առ առուելն 125,000,000 ֆրանքի։

★ Սպանիոյ պատերազմական նախարարը, զօրավար Վէյլէր, որոշած է յետաձգել իր հրաժարականը մինչեւ Խորհրդարանի վերաբացումը, որ հոկտ. 23ին տեղի պիտի ունենայ։

★ Ռուսիոյ եկեղեցական նախարար Պ. Վիթէի Մանչուրիա ճամբորդութեան նպատակին մասին վերին ծայր գաղտնապահութիւն մը կը տիրէ պաշտօնական շրջանակներու մէջ, եւ ոչինչ կը գրուի ռուսական թերթերու կողմէ։ Բայց ըստ ամենայն հաւանականութեան Պ. Վիթէ Զարին կողմէ է որ կը զրկուի՝ ստուգելու համար թէ օ՞րքան իրաւացի են այն գանգատները, որոնց համեմատ Մանչուրիոյ երկաթուղին վնասած ըլլայ երկրին տնտեսական եւ երկրագործական վիճակին եւ այս մասին հարկ եղած բարենորոգումները գործադրելու համար։ Արդարեւ Մանչուրիոյ երկաթուղին պատճառ եղած է որ կարեւորութենէ իյնան բոլորովին Ամուրգետին վրայ գտնուած հաղորդակցութեան միւս միջոցները. սակայն զատ ամէնէն ուժան արմատը հայթայթելով երկրին՝ անոր երկրագործութիւնը չատ վար աստիճանի մը ինկած է։ Պ. Վիթէ օգտուելով այս ճամբորդութեան առիթէն, մինչեւ Բօրկա երթայ հաւանաբար, ապահովելու համար հոն ռուսական գեսպանին գիրքը, եւ Բորէայի եկեղեցական վիճակը բարեկարգելու պիտի ջանայ։ Արդէն այդ ճամբորդութիւնը տարիէ մը ի վեր որոշուած ըլլալուն՝ հաւանականութենէ զուրկ չէ որ մինչեւ Բէյքին ալ երթայ Պ. Վիթէ։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ.— Թոգատ գաւառակին մուհասէպէճի անուանուեցաւ Արվաղի կուսակալութեան հայրակալութեան դիւանի քարտուղար Լօմէր էֆ.։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Բ. կարգի Շէֆգատթ պատուանշան տրուեցաւ Կայս. Պալատն հեռագրական անօրէն Վէհպի պէյի տիկնոջ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑՈՒՄ

Սէնէնտներու ծախքերուն նկատմամբ վերջին անգամ լրագրիներով ծանուցուած ու Կայս. Իրատէով մը գործադրութեան դրուած որոշումներուն համաձայն, զեկուցուեցաւ պատկանելի պաշտօնարաններուն, որպէս զի պարզ սենէնտներով կատարուած առուծախներէն յառաջ գալիք դատերը նկատողութեան չառնեն։ Հետեւարար անոնք որ այդ տեսակ սենէնտներով կալուածներ ունին, պէտք է դիմեն

զգացումներ դտնել աղջկան մը մօտ, որուն կապուած է մարդ այնչափ սեղմօրէն որչափ կապուած ենք մենք իրարու։

—Պարոն, խօսքերնիդ չափեցէք, մի՛ մոռնաք որ կրնան լսել մեզ։

—Թո՛ղ լսեն . . . Կը սիրեմ քեզ, Միւղան, կը սիրեմ այնչափ որչափ չէի կարծեր թէ կարելի է սիրել . . . Եւ մինչեւ անդամ, այս անարդ դադնիքը տակաւին տկանջիդ չհասած, հարկաւ հարցուցիր դուն երբեմն ինքզինքիդ թէ ինչո՛ւ այնքան երջանիկ կը զգայի ես դիս, քու քովդ գրաստնելով . . . Եւ անչուշտ չէիր կրնար բացատրութիւն մը տալ . . . Եւ այն համակրութիւնը զոր չարունակ ցոյց կուտայի քեզի հանդէպ, իմ՝ հօրդ հետ ունեցած բարեկամութեանս

—Պարոն, խօսքերնիդ չափեցէք

եւ որ երբե՞ք չպիտի դիտնայ գաղտնիքը զոր կը պահենք իրմէ . . . Միւսին հետ բազդատմամբ չատ քիչ է համակրութիւնս, Թէոնուսի համար . . . Գո՛ր ծգ նայէ . . .

Կեցաւ, ճակատը չփեց ձեռքովը։

—Կը սիրե՞մ քեզ. Միւղա՛ն, առանց քեզի չպիտի կրնամ ապրիլ։ Բու զգուանքներուդ պէտք ունիմ։ Ա՛խ, չատ բան կը պահանջեմ։ Բայց ա՞յնքան անդութ ես որ չխղճաս վրաս մտածելով քաշածներս . . . Ո՛ւր կը որ կարենայի ըսել թէ ինչ խղճահարութիւններ ունեցայ։ Ստիպուած ըլլալ ամէն վայրկեան, ամէնուն առջեւ, քա՛ւ տալիս ժանտանդ կեղծելու ինքզինքս . . . Սոսկալի է . . . Շատ անդամներ վախցայ որ պիտի խենթենամ . . . Բանականութիւնս կը ակարանար . . . եւ կը ստիպուէի զոցել աչքերս ու բանի մը չմտածել այլ եւս, խեղճ զլուխս չկորանցնելու համար։

(Շարունակելի)

Տէքթերիանէի վարչութեանց եւ Թափուի դիւաններուն, ու իրենց սեփականութեանց համար օրինաւոր սենեակներ առնեն, որպէսզի ապագային դժուարութիւններու չբաղխին, ի մասին իրենց կալուածատիրական իրաւունքներուն։

ԿԱՅՍ. ՆԱՄԱԿ.— Աւստրիոյ Լէոպոլտ Արհիդուքսին կնոջ՝ Արհիդքսուհի Պլանչի աղջիկ զաւակ մը ծնած ըլլալուն առթիւ Աւստրիոյ Ֆրանց Եղէքի կայսեր կողմէ Վեհ. Սուլթանին ուղղուած նամակին ի պատասխան Ն. Կ. Վեհափառութեան կողմէ գրուած նամակը Մեծ-Եպարքոսութենէն յանձնուեցաւ Արտաքին Գործոց Նախարարութեան, Ֆրանց Եղէքի կայսեր զրկուելու համար։

ԿԱՅՍ. ՀԵՌԱԳԻՐ.—Վեհ. Սուլթանը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց աւստրաւնգարիոյ Ֆրանց Եղէքի կայսեր՝ որուն ծննդեան տարեդարձն էր չաբաթ օրը։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հանր. Շինութեանց եւ Առեւտ. Նախարար Զիհնի փաշա երէկ Մեծ-Եպարքոսական պաշտօնատունը երթալով տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

*** Ֆրանսական դեսպան Պ. Ռոնսթան երէկ Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։ Պ. Ռոնսթան յետոյ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Արտաքին Գործոց Նախարար Թէվֆիգ փաշայի հետ։

*** Անգլիական դեսպան Սրբ Նիքոլաս Օ'Դոնըր այ երէկ տեսակցեցաւ Արտաքին Գործոց Նախարարին հետ։

ԹՈՒԹԻՒ ԵՒ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ. — Իտալական Ֆիկարօէն առնելով կը գրէ.—Թուրքիոյ եւ Փորթուկալի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները դիւրացնելու եւ երկու երկիրներուն այ առեւտրական ու դիւանագիտական շահերը պահպանելու համար մտադրութիւն կայ Լիսպոնայի մէջ օսմանեան՝ եւ Պոլսոյ մէջ փորթուկալեան մէկ մէկ դեսպանատուն հաստատելու։ Փորթուկալի կառավարութիւնը դեսպան չունի Բ. Դրան մօտ. ընդհանուր հիւպատոսներ միայն ունի Իզմիրի, Երուսաղէմի, Պէյրութի, Հալէպի, Ադէքսանդրիոյ եւ Հանեայի մէջ։ Այս ընդհանուր հիւպատոսութեանց ենթակայ, կան նաեւ տասնըվեց դեր-հիւպատոսութիւններ՝ Իսմիլիէի, Մանսուրէի, Զակազիկի, Բոռ Սայիտի, Սուէզի, Դամիէթի, Սաղզազի, Մէրսինի, Իսկէնտէրունի, Սուրիական Տրիպոլսոյ, Վառնայի, Սայտայի, Լաղազիէի, Դամասկոսի եւ Կէլիպոլսոյի մէջ։ Դալով Թուրքիոյ, պատուակալ ընդհ. հիւպատոս մը ունի Լիզպոնայի մէջ եւ դեր-հիւպատոս մը Սէն-Վէնսանի մէջ, նմանապէս պատուակալ։

ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՊԱՔԻՆՈՒՄ. — Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին զաւակը Պետական Խորհրդոյ Թանզիմաթի ճիւղին անդամ Ալի Նամիզ պէյ որ տկար էր, ապաքինեցաւ։ Սակայն, անոր պզտիկ եղբայրը տկար է հիմայ։

ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎՈՒՆ ՓԱՐՈՍՆԵՐԸ. —Աւելնէն «Տէպա»ի կը գրեն թէ Թուրքիոյ փարոսներու վարչութեան կողմէ Կարմիր Ծովուն մէջ կատարուած գործողութեանց միջոցին հաստատուեցաւ թէ Բէրիմ կղզիին վրայ հաստատուած հին փարոսները նպատակայարմար չեն բնաւ։ «Տէպա» այս առթիւ կ'ըսէ թէ, արդէն Կարմիր Ծովու եզերքներուն վրայ գտնուած անգլիական ու օսմանեան փարոսները բաղդատելով իրարու հետ, առաւելութիւնը օսմանեաններուն քով կը մնայ միշտ։

ԱՄԱԿԱՆ.—Երէկ սկսաւ յուլիս ամսոյ ամսականը բաշխուիլ բոլոր զինուորական հանգստեան թոշակ ստացողներուն, որբերուն եւ այրիներուն։

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ.— Այսուհետեւ Լաստիկ գաւառակին (Սրվազի նահանգ) Համամ Այազը ջերմուկներուն մէջ երեք օր տօնավաճառ տեղի պիտի ունենայ։

ՍԻՄԻՏՃԻՆԵՐԸՆ ոմանք իրենց չինած հացը փոխանակ ըստ օրինի 25 փարայի ծախելու միւս հացերուն պէս 35 փարայի ծախել սկսած ըլլալով, հացագործները բողոքեցին Բաղդատպետութեան, որ պէտք եղած հրամանները տուաւ այդ մասին իր պաշտօնեաներուն։

ՀՆԱԽՈՒԶԱԿԱՆ.—Թրալայի կողմը կատարուած հնախուզական պեղումները սրոնց կը հակէ Կայս. Թանգարանին կողմէ Էահէմ պէյ, ա'յնքան լայնդ արդիւնքներ տալ սկսած են որ որոշուեցաւ գործողութիւնները ձմեռն ալ չարունակել, քանի՞ օրը ներէ։

ՔՈՂԵՐԱ ԵՒ ԺԱՆՏԱԽՏ.— Սեպտ. 22ին Աղէքսանդրիոյ մէջ պատահած են քոլերայի 12 դէպք եւ 19 մահ։ Դահիրէի մէջ՝ 1 դէպք եւ 2 մահ։ Տամիէթի մէջ՝ 5 դէպք։ Բոռ Սայիտի մէջ 2 դէպք եւ 2 մահ։ Ռոզէթի մէջ՝ 7 դէպք եւ 6 մահ։ Եղիպտոսի ուրիշ կողմերը նոյն օրը պատահած են 158 դէպք եւ 141 մահ։

*** Սեպտ. 11էն ի վեր Հոտէյտայի մէջ պատահած են քոլերայի 25 դէպքեր եւ 21 մահ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆ.—Սան Սթէֆանօի մէջ նամակատուն մը պիտի հաստատուի։

ՆԻԿԻՈՑ ԼԻՃԸ.—Ամլիյէի երբեմնի պաշտօնեաներէն Արիֆ էֆ. անուն անձ մը, չատոնց ի վեր արտօնութիւն կը խնդրէ Նիկիոյ լիճը (Իզնիկ) մաքրելով, մէջը չոգենաւներ բանեցնելու եւ չրջակայ հողերը մշակելի դարձնելու։ Այս մասին կատարուած բանակցութիւնները յաջող արդիւնք տուած ըլլալով եւ կնքուելիք պայմանագրութիւններն ալ պատրաստուած ըլլալով որոշուեցաւ տալ իրեն այդ արտօնութիւնը ու մենաշնորհը։

ԶՐԿԻՐՆԵՐՈՒ խրպանները, այսուհետեւ մերթ ընդ մերթ պիտի քննուին պատկանեալ պաշտօնեաներուն կողմէ, նկատելով որ, այն գործածութեան մէջ օրուն կը ծառայեն, իրենց աղտոտութեամբը չատ հակառողջապահական արդիւնքներ կրնան ունենալ։

ԴԱՏ.—Թուրքերէն «Սապահ» լրագրին մէջ կը կարդանք.—Իզմիրի Նամակատան պաշտօնեաներէն Միսաք էֆ. իր պաշտօնավարութեան մէջ անտեղի ընթացքի մը հետեւած ըլլալով, հրաժարեցուցուեցաւ եւ դատի տակ առնուեցաւ։

ՍԱՄՈՍԻ եկմտական վիճակը բարւոքելու համար Պ. Անաղնոսթօրուլօանուն անձ մը այն կղզին դացած եւ ծրագիր մը պատրաստած է, որ ամէնէն ուշը մինչեւ երեք ամիս գործադրութեան պիտի դրուի։

ՊԷՐԿԱՄԱՑԻ քանի մը գիւղերու այդիներուն մէջ «Ֆիլոքսէրա» ծագած ըլլալով, արդիլուեցաւ հոնկից խաղող արտածել։

ՋԻՒՆ.- Սըլպաղէն կը հաւաստեն թէ ամսոյս 17ին նոյն քաղքին մէջ ու չրջակաները ձիւն տեղացեր է։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԵՐԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ. —Դահիրէէն կը գրեն. Եգիպտոսի Հանր. Պարտուց Վարչութիւնը անցեալ ամսոյ միջոցին 81,450 եգիպտական ոսկի ստացած է առանձնաշնորհեալ տուրքերէն եւ 90,177 ոսկի պարզ տուրքերէն։

ԵՆԻՆ ՃԱՄԻԻ վրան գտնուած կապարները պիտի նորոգուին։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ դեսպան Իշխան Մավրոքորտաթօ հոկտեմբերի մէջ վերջնապէս հրաժարելով պիտի մեկնի մայրաքաղաքէն։ Մինչեւ յաջորդի մը ընտրութիւնը, դեսպանատան գործերը պիտի վարէ գործակատար Պ. Բոթէն։

ՌՈՒՄԱԿԱՆ դեսպանը քիչ մը ատեն եւս Պէյոլիւքտէրէ պիտի բնակի, թէեւ պաշտօնէութիւնը Բերա փոխադրուած է։

ԿՐՕՆԱՓՈՆ.—Իզմիրի մէջ Գարաթաշ բնակող Տիմիթրի անուն Յոյնի մը աղջիկը Տէսրինա իսլամութիւնը ընդունեց եւ կոչուեցաւ Ֆաթմա։

ԱՄԱՍԻԱՑԻ Յոյն Մետրապոլիտը որ հակառակ օրինաց 5 տարիէ ի վեր մայրաքաղաքս կը մնար, Տ. Եռաքիմ Պատրիարքին խիստ հրամանին վրայ մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին։

ԴՈՒՄ-ԴԱԲՈՒԻ մէջ Օսման անուն մարդ մը վիրաւորեց Քիւրքճի Յովհաննէս աղայի տղան Վահանը։

ԻԶՄԻՐ-ԱՅՏԻՆ երկաթուղիին բանվորներու ժողովը տեղի ունեցաւ եւ որոշուեցաւ ուրբ չիլին չահարաժին տալ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի։

ՏԻԿ. ԲՈՆԱՊԱՆ՝ ֆրանսական դեսպանին կինը՝ վաղը Ֆրանսա կը մեկնի։

ՆԻԲՈԼԱՑԻՎԻՋ ՄԵԾ - ԴՈՒՌՔԸ մեկնումէն առաջ, չքեղ չրջանակի մէջ առնուած իր լուսանկարները նուիրեց Թուրխան փաշայի եւ Դալիպ պէյի, եւ թեւնոցի զոյգ մը ադամանդազարդ կոճակներ՝ Ահմէտ Ալի փաշայի։ Մեծ-Դուքսը նոյնպէս ոսկիէ ծխատուփեր նուիրեց՝ Թալաթ, Միտհաթ, Սալահէտտին եւ Ահմէտ Սալահէտտին պէյերու։

*** Վեհ. Սուլթանը՝ Մեծ-Դուքսին նուիրեց երկու արաբական ընտիր նժոյգներ, ինչպէս նաեւ ոսկեմանդազարդ չքեղ ծխատուփ մը, եւ կայս. գործարանին մէջ չինուած յախճապակիէ գեղեցիկ անօթներ։

ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ ՊՂԾՈՒՄ.—Մարտիրոս անուն մարդ մը ամուսնութեան խոստումով պղծեր է, Բերա, Քարաք փողոց, Զիճեան Կարապետ էֆ.ի տունը բնակող Իզմիրցի Եղիսէ Յովհաննէսեան անուն աղջիկը։ Մարտիրոս դատապարտուեցաւ երեք ամսուան բանտարկութեան եւ 50 ոսկի տուգանքի։

*** Անտոն անուն կոչկակար մը Բերա, Էյէն Ճամիի կողմը բնակող Իտալահպատակ Ճիւզէբբոի աղջիկը Աթինան դուրս կը հանէ պտոյտի համար։ Յետոյ, զայն իր աղգականներէն մէկուն տունը տանելու պատրաստուելու։ Առա փողոց Բաքքալ օթէլը կը տանի ու կը բռնաբարէ։ Անտոն ձերբակալուեցաւ։

ՊՐՈՒՍԱՑԻՆ 21 թուականաւ կը գրեն թէ նոյն օրը տեղի ունեցեր է քաղքին չերամաբուծական վարժարանին այս տարուան 46 չրջանաւարտներուն վկայականաց բաշխման հանդէսը։ Վարժարանին անօրէնը Թորգոմեան էֆ. երկար ճառ մը արտասաներ է այդ առթիւ ու խօսեր է չերամաբուծութեան կարեւորութեան եւ անոր՝ Թուրքիոյ մէջ հետզհետէ ըրած յառաջադիմութեանց վրայ։

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԴԻՐԸ որ Կայս. Իրատէի մը համաձայն սկսած է գործադրութեան դրուիլ, այսօրուընէ սկսեալ կը հրատարակենք մեր չորրորդ էջին մէջ, թերթօնին տեղը։ Օր ընդ մէջ նոյն տեղը պիտի հրատարակենք նաեւ «Քրոջ Նախանձ»ն։

ՏԵՄՆԵԼ Դ. ԷՋԸ
«ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ ԱՂՋԻԿԸ»

ՔՐՈՆԻԿ

ԱՐՄԱՇՈՒ ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ԱՐՄԱՇ, 15 Սեպտ. 902

Ինչպէս թերթերը արդէն ծանուցած էին կանխաւ, սեպտ. 8ի անցեալ կիրակի առտուն, Դպրեվանքի տաճարին մէջ սարկաւագ ձեռնադրուեցան այս տարւոյ ընթացաւարտ ժառանգաւորներէն չորսը. Հայկ Դանիէլեան՝ Խասգիւղցի, Արշաւիր Սահակեան Շապին Գարահիսարցի, Անուշաւան Մ. Խորէնեան Դուրտպէլէնցի, Հմայեակ Փիլաւճեան Այնթապցի, չորսն ալ պարկեշտ եւ ընդունակ երիտասարդներ։ Ձեռնադրութեան պահուն, Դուրեան Սրբազան խօսեցաւ իր լաւագոյն քացողներէն մէկը։ Բացատրելով սարկաւագութեան նշանակութիւնը, ցոյց տուաւ թէ այդ պաշտօնը իր ծագումին մէջ թէեւ ինքնուրոյն եւ ինքնակաց աստիճան մըն էր, որոշ թուով անձերու յատկացուած, որոնք կարօտեալներու նիւթական հոգին միայն կը ստանձնէին, այսօր սակայն՝ եկեղեցական նուիրապետութեան չղթային մէկ օղակն է միայն եւ ո՛չ թէ առանձին պաշտօն մը, այնպէս որ սարկաւագութիւնն անունը, իրրեւ նոյնանիշ ծառայութիւն գաղափարին, ա՛լ կը թուի բառ մը միայն ըլլալ, ընդհանուր եկեղեցականութեան ոգին յատկանշողվասն զի ծառա՛յ մըն է եկեղեցականը, որ պիտի սպասարկէ, ո՛չ թէ սակայն նիւթական, այլ բարոյական եւ հոգեւոր հոգի սեղանին։ Հոգեւոր ծառայութեան սպասաւոր մըն է եկեղեցականը, ու կուսակրօնը մանաւանդ, իրրեւ անաղարտ աշխարհիկ եւ նիւթական հոգերէ, պէտք է բոլորովին տայ ինքզինքը հոգեկան կարօտութիւնները լեցընելու նուիրական գործին։

Յետոյ ներկայացնելով. չորս նորընծաները, յիշեց անոնց դպրոցական կեանքը, զոր գովելի աշխատասիրութեամբ ապրած էին ամբողջ երեք տարիներ իր իսկ ձեռքին տակ, եւ յոյս յայտնեց որ իրենց ապագան եւս լիովին պիտի համապատասխանէ իրենց ներկայ պատրաստութեանը։

Երեկոյի ժամերգութենէն վերջը եւս կատարուեցաւ Թորգոմ վարդի ծայրագոյն աստիճանի տուուչութիւնը։ Ծայրագունութիւնը եկեղեցական բարձրագոյն ուսուցչութեան պաշտօն է, զոր ստանձնողը հարկ է որ ունենայ լիուլի հմտութիւն կրօնի եւ եկեղեցական դիտութեանց եւ փորձեալ կարողութիւն գոծնական հրահանգութեանց, խօսքով կամ գրով հեղինակաբար աւանդելու իր ուսածը։ Ինչպէս մասնաւոր՝ նոյնպէս ծայրագոյն վարդապետութեան իշխանութեան տուուչութիւնը թէեւ չատ կանուխէն գոյութիւն ունէր արդէն մեր եկեղեցւոյ մէջ, բայց այժմու բուն յորինուածեալ կարգաւորումը ընդունուեցաւ Սիւնեաց վարդապետանոցին մէջ՝ Որոնեցիի եւ Տաթեւացիի օրով, երբ Ունիթորական ոտնձգութիւններ եկեղեցական ինքնապաշտպանութեան պէտքը անհրաժեշտ կը դարձնէին։

Աստիճաններու տասնեակ օրհնութեանց եւ գաւազանի տասնապատիկ տուուչութեան երկարագոյն այս ա-բարողութեան՝ երկարաշունչ հմտութեամբ տոկալէ վերջ, ներկաները հաճոյք ունեցան ունկնդրելու նաեւ Տ. Մեսրոպ վարդապետի կարճ այլ սիրուն մէկ քարոզը, որով կը պարզէր ծայրագունութեան պարտադրած ծառայութիւնները, գլխաւորաբար քարոզչական ուսուցողութեան հետ նոյնացնելով զանոնք, եւ այս առթիւ, ներկայացնելէ վերջ մեր եկեղեցւոյ բեմին անկեալ վիճակը, շնորհաւորական բառերով կարողութիւն մաղթեց ձեռնադրեալին՝ արդիւնաւորելու գիտակցորէն ստանձած իր պաշտօնը։

ՄԻԱԲԱՆ

Պոյաճգիւղէն կը գրեն մեզ.— Անցեալ չաբաթ իրիկուն յանկնկալ իմացանք որ Ս. Պատրիարքը յաջորդ կիրակի առտու գիւղիս եկեղեցին պիտի այցելէ։ Նոյն առտուն Ս. Պատրիարքը, իր հետ ունենալով Եուսուֆեան Տիգրան էֆէնտին, մասնաւոր մակոյկով մը գիւղ հասաւ եւ ուղղակի եկեղեցի առաջնորդուելով, նախադահեց օրուան արարողութեանց։ Այդ առթիւ Ն. Սրբազնութիւնը քարոզեց բաւական ստուար բազմութեան մը ներկայութեան։ Պատարագէն վերջ, Ս. Պատրիարքը խորհրդարան առաջնորդուեցաւ ուր կը սպասէին Շմաւոնեան Արշակ, Ֆրէնկեան Յակոբ, Եուսուֆեան Տիգրան էֆէնտիները, ինչպէս նաեւ Թաղ. Խորհրդոյ անդամները։ Ն. Սրբազնութիւնը վարժարանին երգեցիկ աշակերտաց չաքար բաշխել տուաւ, եւ իրիկուան դէմ դարձեալ մասնաւոր մակոյկով Եուսուֆեանց ծովեզերեայ բնակարանը մեկնեցաւ.»

×

Կարնոյ եկեղեցւոյն չինութիւնը,— որուն արտօնութիւնը շնորհող Կայս. Իրատէն հաղորդուած է առաջնորդ Զաւէն Ծ. վարդապետի,—պիտի կատարուի երկրաչարժին առթիւ հաւաքուած դրամով։

×

Վանայ Կարմրաւորի որբանոցին հոգաբարձութիւնը տեղեկագրեր է Պատրիարքարան թէ 13ի չափ որբեր արձակուած են, եւ 10 հատ միայն կը մնան վանքին մէջ, ամէն խնամքի կարօտ վիճակով մը։ Արձակուածներն ալ իրենց անչափահասութեան պատճառաւ անկարող են ո՛եւ է արհեստի հետեւելու։ Հոգաբարձութիւնը այս առթիւ խնդրեր է Պատրիարքարանէն՝ որ յարմար կարգադրութիւն մը ըլլայ այդ 23 որբերուն համար։

×

Դումդարուի գուրսի գպրաց դասը, այս օրերս 20 հատ թաւչեայ եւ արծաթապատ չապիկներու չինութեան ձեռնարկեր է։

×

Երանուհի մայրապետ Յովհաննէսեանի վիճակը կիրակի օր կրկին ծանրացեր է, եւ Տոքթ. Բէյմհաճեան էֆ. հարկ դատեր է արիւն առնել։ Քրիստինէ մայրապետ մասնաւոր ցուցակով մը Ս. Պատրիարքին հաղորդեր է որբուհիներու անուններն, հագուստին, ուսման եւ պատսպարութեան համար ծագելիք պէտքերը։

×

Հայ-Հոռմէականաց Պատրիարք Տ. Պօղոս Իմմանուէլեան, երէկ դատական Նախարարութեան պաշտօնատունը երթալով տեսակցեցաւ կրօնական տեսուչ Զիվէր պէյի հետ։

×

Վերջին խօսք մը «Մանզումէ»ի պարոնին, որ անպատճառ յամառիլ կ'ուզէ իր տուած սխալ տեղեկութեան նկատմամբ։ Այն աստիճան միամիտ է, որ մեր կողմէ մէջ բերուած ժողովրդային ասութիւն մը,—«լեզուն կ'անցնի հասակին չափը»,—ակնարկութիւն մը կարծեր է ուղղակի իր հասակին, մինչդեռ այդ ասութիւնը կը գործածուի անոնց համար՝ որոնք չափազանց մեծխօսիկ հովեր կ'առնեն ո՛եւ է պարագայի մը մէջ։ Մենք չենք զարմանար այդ միամտութեան վրայ, բայց անդամ մըն ալ կը կրկնենք թէ բոլոր ատոնք աւելի «վարպետ տուտու»ի յարկերու մէջ յարմարութիւն կ'առնեն՝ քան թէ լրագրութեան մէջ։

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ֆրնտրզլեան եւ զաւակուհի, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Ֆրնտրզլեան եւ զաւակուհի, Տիար Աղէքսանդր Ֆրնտրզլեան, Տիար Պօղոս Ֆրնտրզլեան, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Ալալէմնեան եւ դուստր, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Ասլանկիւլ եւ որդին, Տիար Գառնիկ Հարէնց, Տիար Յակոբ Հարէնց եւ համայն Ֆրնտրզլեան եւ Հարէնց գերդասանիք յաւուրս կը ծանուցանեն զդառնադէս մահն

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ

ԱՐՈՒՍ Պ. ՖՐՆՏՐԶԼԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ ի Բարիզ, եւ կը խնդրեն որ ներկայ գտնուիք յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան, որ պիտի կատարուի յառաջիկայ Հոռեբաթի առաւօտ ժամը 4½ին (Ը. Թ.) Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը, եւ անտի պիտի ամփոփուի Շիշլիի Ազգային Գերեզմանատունը, իւր գերդասանի յաւուրս դամբարանը։

Բերա, 24 Սեպտեմբեր 1902

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Յեռ կարճատեւ հիւանդութեան կնքեց իր մահկանացուն, խոր սուգի մէջ ձգելով իր զաւակունը եւ համայն ազգականները։

Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը տեղի պիտի ունենայ վաղը, Հոռեբաթի, ժամը 8½ին (Ը. Թ.) Բերա, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեաց յաւուրս դամբարանին մէջ։

Բերա, 24 Սեպտեմբեր 1902

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՇՍՕՐՈՒԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ, 6 հոկտ.—Աւստրիական Խորհրդարանին վերաբացումը մօտալուտ է։

ԵԱԼԹԱ.—Զարն ու Զարուհին իրենց զաւակներուն հետ Լիվատիա մեկնեցան։

ՇԱՆԿԱՑ.—Նանքինի փոխարքան Տիու-Քիւնեի, մեռաւ։

ԲԱՐԻԶ.—Լրագրական պայքարի մը հետեւանքով, պատերազմական նախարարին դիւանապետ զօրավար Բէրսէն եւ «Կոլուա»յի խմբագիր Պ. Կասթօն Բոլօնէ մենամարտեցան։ Այս վերջինը՝ առաջին ընդհարումին վիրաւորուեցաւ աջ բազուկէն, իսկ զօրավար Բէրսէն ալ եօթներորդ ընդհարումին վիրաւորուեցաւ աջ ձեռքէն ու կռնակէն։

ՊՐԻՍԷԼ.— Պօէր զօրավարները հոս հասան եւ խանդավառ ընդունելութեան մը առարկայ դարձան ստուար ժողովրդեան մը կողմէ։ Զօրավար Տէվէթ՝ պանդոկին պատշգամէն, եւ ի ներկայութեան միւս զօրավարներուն, բանախօսութիւն մը արտասանելով յայտարարեց թէ պօէր զօրավարները Եւրոպա եկած են ո՛չ թէ իրենց անկախութեան ի նպաստ ձեռնտուութիւններ գտնելու յոյսով, այլ նիւթական օգնութիւն ձեռք բերելու ակնկալութեամբ։ Զօրավարներուն ի պատիւ սարքուած գուսանութեան մը մէջ ալ, Տէվէթ հետեւեալ խօսքերը արտասանեց. «Մենք հաւատարիմ պիտի մնանք մեր նոր հայրենիքին, եթէ երբեք հաշտութեան պայմանները վեհանձնօրէն գործադրուին։ Անգլիացիք այլեւս մեր թշնամիները չեն։»

ԲԱՐԻԶ.—Այսօր տեղի ունեցաւ առեւտրի եւ ճարտարուեստի հանրապետական մասնախմբերին մեծ հաւաքները, Մաղէօրոյի նախագահութեամբ։ Բոլոր նախարարներն ալ ներկայ էին։ Առեւտրական նախարարը եւ Պ. Պրիսոն բանախօսութիւններ արտասանելով ի վեր հանեցին մասնախմբերին հակակրական հանգամանքը, եւ ըսին թէ անոր նպատակն է հանրապետութեան ջերմ պաշտպաններ ստեղծել։ Նախարարապետ Պ. Բոմպ երկար ճառ մը արտասանելով դրուատեց դաշինքին քաղաքականութիւնը, եւ խոստացաւ ամէն տեսակ լաւ միջոցներ ձեռք առնել դաշինքին գործը ի գլուխ հանելու համար։ Նախարարապետը բաժակը պարպեց ի պատիւ Հանրապետութեան՝ զոր իբր խաղաղութեան խորհրդանշան մը ներկայացուց։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Հէրրլատէն առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ 1200 Վենեզուէլացի զինուորներ ըմբոստներուն կողմը անցան։ Նախագահ Քասթրոյի հաստատումը չատ անհաւանական է։

ԱԹԷՆՔ.—Խորհրդարանական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 27 նոյեմբերին։ Խորհրդարանը պիտի վերաբացուի դեկտ. 10ին, եւ պիտի զրաղի ընտրութեանց վաւերացմամբ։

ԱԹԷՆՔ.—Կորնթոսի չամիչի այգիներու տէրերէն յիսունը, մտադիր են Ամերիկա գաղթել, չամիչի արդի տագնապին պատճառաւ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ.6 հոկտ. — Զօր. Բէրսէն «ուրացող հրեայ» անուանած ըլլալով Պ. Կասթօն Բոլօնէն՝ որ խմբագիր է «Կոլուա»յի մէջ, այս վերջինը իր մենամարտի վկաները զրկեց Զօր. Բէրսէնի, որ անմիջապէս փոխադարձ կերպով պատասխանեց, զրկելով իր երկու վկաները, որոնք են Պ. Բլէմանսօ եւ Բազմարուեստական վարժարանին տնօրէնը։ Զորս վկաները այսօր իրարու հետ պիտի տեսնուին։

ԵՐԿՈՒ զրաչարի պէտք կայ, որոնցմէ մէկը պէտք է ըլլայ վարժ եւ միւսը սկսնակ։

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, 23 Սեպտ.		
Օսմ. Քոն. Սէռաֆ Դ. Օ.Ո.	30	21
Ամէնէն բարձր գին »	30	22
» վար գին »	30	10
Բուսիէի երկաթգ. ֆր.	116	37
Ամէնէն բարձր գին »	116	75
» վար գին »	115	—
Թրանսվալ »	148	—
—		
8 օրուան Քոնսոլիտ	430	—
8 » Երկաթուղի	2	—
ԲԱՑՈՒՄ, 24 Սեպտ.		
Օսմ. Քոն. Սէռաֆ Դ, Օ.Ո.	30	19
» » ժամ 5ին «	30	19
Բուսմ. երկաթուղի ֆր.	116	—
» » » ժամ 5ին »	115	87
—		
Թագաւ. Թիւրք Ռէնթի	15	—
Սիկարէթ, Սէռաֆ A	0	20
» » B	0	90
Պանգ տը Մէթելին	8	50
Ագոիոն տէ Թրամուէյ	5	45
Ժուլիանօ	1	32
Սօսիէթէ տ'Աֆիւրանս	3	87

Սօս. Օթ. տը ֆիլ է տթֆ	18	50
Ագոիոն Գօմմերսիալ	1	25
Թոպագօ Գորքորէշտի	0	09
Անթրբրիդ Ժէնէրալ	0	8
Անատօլու Երկաթ. Ագս.	10	40
» » Սէռաֆ A	525	—
» » » B	520	—
Պանգ տը Սալոնիք Ագս.	164	—
5% Հէլլէնիք 1881	205	—
Պանգ Նասիոն. Ցուն.	413	—
Լոբիհամ	72	50
Թրանսվալ	146	—
Պոլսոյ Քարափի Ընկ.	498	50
Տէրքօզի ջրի Ընկ.	257	--
Թրամվէյի Ընկ.	495	—
Բրէսի Ֆոնսիէ Էժիբ.	261	25
—		
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ		
Լոնտոն 3 ամիս	108	1/4
» » » չէք	109	12
Բարիզ » »	23	25
» » » չէք	23	02
Պէրլին անտոկոս չէք	18	71
Իւրոն Աւստրիական	21	81
—		

Մէճիտիէ քառորդ	106	35
Մէճիտիէ մանրուք	103	10
	103	20
Մէճիտիէ	103	—
Բուսլի արծաթ	68	—
Շիլին	109	—
Ֆր. արծթ. Ֆրնս.	86	30
» » բուռնկն.	86	—
» » իտալկն.	81	20
Ռէնթին	09	—
Բուսլի թղթագրամ	8	64
Ցլօրին »	9	04
Մարք »	107	05
Տրախմի »	36	90
Անգլ. ոսկի »	109	25
Ֆրանս. » »	87	15
Բուռնկն. » »	86	30
Բուլկ. » »	86	20
Իտալ. » »	85	20

ՆՈՐՏՏԱՅՁԷՐ ԼՈՅՏ NORDDEUTSCHER LLOYD

Նիւ Եորքի գիծ, ճեպընթաց

ԲԱՍԷԼ, Պրէմէնէն,	ուղղակի	28/11	Հոկտ.
ԼԱՆ, Ճենովայէն եւ Նաբոլիէն,	»	2/15	»
ՊՐԷՍԼԱՒ, Պրէմէնէն,	»	5/18	»
ԲԱՑԶԷՐ ՎԻԼՀԷԼՄ ՏԷՐ ԿՐՕՍԷ, Պրէմէն-Շէրպուրկ		9/22	»

ԲԱՍԷԼ,	Պրէմէնէն	Պալթիմոր,	28/11	Հոկտ.
ՍԱՕԼՊԷՐԳ,	»	Բուլպա,	1/14	»
ԱՒԷՆ,	»	Պրազիլիա,	5/18	»
ՀԱՆՕՎԷՐ	»	Կալվէսթոն,	19/1	Նոյմ.

Սեղանի եւ Աւստրալիոյ գիծ

ՊԱՐՊԱՐՕՍԱ, Համպուրկէն գալով Ճենովայէ եւ Նաբոլիէ պիտի մեկնի

15/28 Հոկտ-ին, եւ պիտի երթայ Քօլօմպօ, Ֆրէմէնդլ, Ատէլաիա, Մէլպուրն եւ Սիտնէյ, հաղորդակցելով Պրիսպանի, Օքլէնտի, Բակօ-Բակոյի, Հանոլուլուի, Սան-Ֆրանցիսքոյի եւ Վանքուվէրի հետ։

Սէյլանի, Չինուս եւ Ճաբոնի գիծ

ՔԻՍՕ-ՉԷՆՈՒ, Պրէմէնէն գալով Ճենովայէ եւ Նաբոլիէ պիտի մեկնի 2/15 Հոկտ-ին, եւ պիտի երթայ Քօլօմպօ, Բէնանկ, Սինկապուր, Հոնկ-Քոնկ, Շանկայ, Նակազաքի, Հիոկօ, Քոպ եւ Եօքօհամա։

Աւելի տեղեկութիւն առնելու համար դիմել Գործակալներուն

Կ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՒ Ժ. ՏԷՔՈՒԱՆ

Կալաթա, Գարաքէօյ ենի Խան, Ն՝ 21

Ծան.—Գործակալներն յանձնառու կ'ըլլան ապրանքներն ուղղակի Կ. Պոլսէն փոխադրել յիշեալ նաւահանգիստներէն մին։

ԶԵԿՈՅՑ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Բազմաթիւ ընթերցողներու խնդրանքին գոհացում տալու համար, մօտ օրէն պիտի վերսկսինք հրատարակել ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ ԱՂՋԻԿԸ ծանօթ վէպը, ուրկէ մաս մը տուած էինք արդէն ասկէ առաջ։ Վէպը պիտի սկսինք առաջին գլուխէն իսկ, նկատելով որ մեր նոր ընթերցողներէն շատեր առիթը չէին ունեցած կարդալու նախապէս հրատարակուած մասը։ Կը յուսանք որ այս յայտարարութիւնը կը գոհացնէ բոլոր այն խնդրանքները՝ զորս մեր ընթերցողները կ'ընէին մեզ, ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ ԱՂՋԻԿԸՆ հրատարակութեանը համար։ Այդ վէպը, թերթօնի ձեւով պիտի հրատարակենք մեր ՁՈՐԲՈՐԴ էջին մէջ։

ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՌԱՆԿԻԻՆ ՄԱՐՔԱՅՈՎ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐԻՏ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԳՆԵՑԷՔ

Իրենց տոկունութեամբ եւ ազնուութեամբ ռուսական լաթիք կառուցողներուն գտած ընդունելութիւնը պատճառ եղած է որ շատ մը կեղծիք ողողին հրապարակը։ Խանութպաններէ ոմանք ալ օգտուելով յաճախորդներու անգիտութենէն, իբր ռուսական ճշմարիտ լաթիք՝ միեւնոյն գնով կը կլլեցնեն այս կեղծերը հասարակութեան։ Հետեւաբար ռուսական ճշմարիտ լաթիք գնելու համար պէտք է ուշադրութիւն ընել լաթիքներու տակի եռանկիւն մարքային, որուն մէջ պէտք է գրուած ըլլայ 1860 թուականն եւ Սէն Բեդերսպուրկ բառերուսերէն լեզուով։ Ռուսական ճշմարիտ լաթիքներուն կեղծերէն ունեցած գլխաւոր տարբերութիւնն եռանկիւն մարքային այս պարունակութիւնն է։ հետեւաբար կը խնդրեմ որ խանութպաններէն այս մարքան պահանջէք։

Օսմ. երկիրներու համար միակ ներկայացուցիչ

4—24 Մ. Ժ. ՄԷՐՃԱՆՕՖ

ԱՆԱՐԱՏ

ԹԱՇ-ՏԷԼԷՆԻ ԶՈՒՐ

ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ

ՑԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԱԾ ՈԼՈՐ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ԱՆԽՏԻՐ

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԵՐԿՈՒ ՏԵՍԱԿ ՊԶՏԻԿ ՇԻՇԵՐՈՒՆ ԵՒ ՃԵՐՄԱԿ ՀԱՁԱՐՈՅՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մասնաւոր կնիքներով եւ հրիքերներով զոցուած

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵԷՆ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

Ղալաթիա, Եէր Ալթը Ճամիի կողմը, Խրիսոլէրկի խանին տակ, թիւ 5

ՕՀԱՆ ՔՈՒԼԱՔԵԱՆ Է.Ի. ԽԱՆՈՒԹԸ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՁԱՏՈՒՆ ԱԲՕԼԼՕՆ

ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱՑՍԵՐ ՆԿԱՐԻՉՔ

(ԳԻՒԼՄԷԶԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

ՍԻՄՈՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, արուեստագէտ-նկարիչ

Բերա, Մեծ փողոց թիւ 397, Պազար Ալրմանի դէմ

6 «Դապինէ» յանձնարարութիւն տուողին ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆՔ 30×40 հարիւրորդամեթր մեծութեամբ իր կենդանագիրը։

12 «Դապինէ» յանձնարարութիւն տուողին ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆՔ 50×60 հարիւրորդամեթր ծաւալով ԲՆԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ իր կենդանագիրը։

6 հատ Աբօլլօն քառթ փոքր ծաւալ 10 ղրշ.
6 » Աբօլլօն քառթ «բրոմընատ» ծաւալ 20 »

Ցաճախորդը իրաւունք ունի մերժելու այն «Ակրանտիսըմանը» որն որ իրեն ընտրած օրինակին համանման չըլլայ։

ԲԻԷՌ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Բերա Բուռմէլի Բասաժ

Մեծ մթերանոց հեծելանիւներու եւ յարակից ամէն տեսակ հեծելանիւի կազմածներու, լապտերներու, օդամուխ զսրծիներու, եւն. եւն. եւն.

ՊՈՍՏՈՐ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՆԵՐ

մանաւորապէս արեւելքի համար պատրաստուած

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ

Հեծելանիւներու շինութեան եւ նորոգութեան համար

ՄԻՍԱՔ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ

Ղալաթիա, նիզ Թիւնէլի դիմաց, թիւ 25.

Վաճառատանս մէջ միշտ պատրաստ կը գտնուի՝ պատի թուղթերու ճոխ եւ ճաշակաւոր մթերք մը ինչպէս նաեւ ոսկեզօծ եւ զարդարուն ԲՕՐԴԻՇՆԵՐ եւ ամէն տեսակ ՍԹՕՐՆԵՐ եւայլն։

ԴԻՆ ԶԱՓԱԻՈՐ

ՁԱՐՏԱՐԱՊԵՏ

ՍԱՐԳԻՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ԿԱՅՍ. ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ

Կը ստանձնէ շինութիւններ իրենց կամ տէրերու հաշուին

Կը կատարէ ճարտարապետական ամէն տեսակ աշխատութիւններ

Դաւառներէ կ'ընդունի յանձնարարութիւններ

Պատրաստութիւն շինութեանց յատակագիծներու

Ի հարկին այցելութեամբ կը կատարէ գաւառներու մէջ եղած գործեր

ՍԿԶԲՈՒՆՔ

Ճշդապատուութիւն եւ դիւրամատչելի պայմաններ

Կալաթա, Մանմուտիէ ճատաէսի, թիւ 42

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Թիւ. 9, Սարքոյ Համամ, Քէրեստէ Լիմանի կից. Թիւ 9

ԱՌԱՆՑ ԴՈՒՌՆԵՐ, ԵՒ ԴՈՒՌՆԵՐ,

Ցաճախորդաց կողմէ ինձի հանդիպող տրուած հանգամանքներուն, այս անգամ ալեամ եմ վաճառատանս մէջ պատրաստել ամէն տեսակ կոշիկներ, արաբաց, կանանց եւ տղայոց համար։ Ամէն անգամ ալ ես, կրնամ ապացամ մը՝ ԱՐՇԱԼՈՅՍ վաճառատուր պիտի տամ իմ կոշիկներու թէ անոնցմէ ամենուրեք ամենայն փութ բոլոր նաեւ չափու վրայ յանձնարարելի թիւներ ամենայն պատրաստելու։ Վաճառատանս մէջ կը գտնուին նաեւ, կոշիկ պատրաստելու մէջ տեսակ գունաւոր ներկերեան եւ ֆրանսական կոշիկներ, բոլորովին գեղեցիկ մանեակներ եւլն., որոնց ամէն է ԵՌԱՄԷՆ ԳԻՆԻՆԱԶԵՍՆ։

Դալաթիա մասնաճիւղ չունիք

ՀԱՆՐԱՅՆ ՍԱՊՈՒՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՇԱՐԱՅԻՆ ԵՒ ՍԱՊՈՒՆՆԵՐՈՒՆ

Թիւ. Մէջ Փոցոյ. թիւ 136.

ՄԱՄԻՍԼԻԿԵՐ

Հոլան. Լիւն Փոցոյ. թիւ 54.

Դալաթիա, Թոփհանէյի ճատաէսի, թիւ 101.

Հարուածներու եւ երկիկներու համար գերազանց ապահովներ, ինչպէս նաեւ կանանց եւ պատարագիներու։

Փ. Ա. ԳԱԱՊԵԱՆ ԿՂԲԱՐԲ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԳԵՂՈՐԷԷՆ ԵՒ ՆԵՐԿԵՐՈՒՆ

Գալաթա Բարբարեանցներ, Զարբեան խան թիւ 24

Մեծ մթերք նեղկեր եւ գեղեր

Թարմութիւն եւ գեղեցիկ ներկերուտ

Դիւրամատչելի գայմաններ

Զարմանալի գիներ

Գաւառներէ յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին

Ի. Ա.

Կը կատարուին գեղագանգարեան

MATTONI

GIESSHÜBLER

ՄԻՆԵՐԱԼԱՅԻՆ ԱՂԲԻՒՐ ԵՒ ԼԻՄՈՆԱԴԻ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԳԼԽԱՒՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐ

Հոլան. Լիւն Փոցոյ. թիւ 54.

Դալաթիա, Թոփհանէյի ճատաէսի, թիւ 101.

Heinrich Mattoni, Carlsbad et Vienne

Արտօնատէր Ա. ՍԱՊԱՆԵԱՆ

Տպագրութիւն Սագաեան Տպարան։

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Մարդահամարի գործողութեանց համար հեւեւեալ նոր կանոնագիրը պատրաստուեցաւ եւ վաւերացուեցաւ Կայս. Իրատէով։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յօդուած Ա.—Օսմ. երկիրները գրաւուող ամէն դասակարգի ժողովուրդները պարտաւոր են արձանագրուիլ մարդահամարի տումարներուն մէջ։

Յօդ. Բ.—Մարդահամարի արձանագրութիւնները իսլամ հպատակներու, ոչ-իսլամ հպատակներու իւրաքանչիւր հաստակութեան եւ օտար հպատակներու համար դատ դատ պիտի կատարուին սակայն.— Ա.—Արական ու իգական սեռերու անունը ու մականունը, հօրը անունը ու վայրը եւ մօրը անունը։ Բ.—Ծննդեան վայրը ու թուականը։ Գ.—Ազգութիւնը՝ այսինքն իսլամ կամ քրիստոնեայ եւ կամ հրեայ լլալը։ Դ.—Արհեստը, հանդամանքը, պաշտօնը ու ընտրութեան իրաւունքը։ Ե.—Արական սեռին դէմքը, աչքերուն գոյնը.

քսան տարիէն աւելի եղողներուն աչքի ու բերնի ծուռ ըլլալը եւ ուրիշ թերութիւնները, ծաղկաւոր ըլլալը. մեծ պալարի մը տեղը, ձախլիկ կամ կաղ ըլլալը, կուրքէն կամ կռնակէն կուզ ունենալը եւ վերջապէս մարմնի արտաքին թերութիւնները։ Զ.—Ամուրի կամ ամուսնացած ըլլալը, բազմակին ըլլալը կամ ոչ, հօրը կամ մօրը ողջ կամ մեռած ըլլալը։ Է.—Զինուորական ծառայութեան ատենքնը՝ այսինքն թէ գործօն ծառայութեան մէջ կը գտնուի, ինթիաթ ու ռէսէրվ է թէ մուսթաֆիզ։ Մարդահամարի տումարները նաեւ պիտի պարունակեն արձանագրութեան թուականները։

Յօդ. Գ.—Մարդահամարի տումարներուն մէջ արձանագրուածներէ անոնց որ օսմանեան հպատակ են, երկրորդ յօդուածին տրամադրութիւնները պարունակող՝ տպագրեալ, կընքուած ու վրան Կայս. Թուղթայով թէղքէրէ մը կը տրուի։ Ատոնց մէջ ծննդեան թուականները լուսնի ու արեւմտեան տարիներու համաձայն կ'արձանագրուին։

Յօդ. Դ.—Մարդահամարի թէղքէրէներուն տակը կը կնքուին Կ. Պոլսոյ մէջ ընդհանուր վարչութեան Կ. Պոլսոյ դիւանին, եւ նահանգներուն ուրիշ գաւառներուն մէջ, որոնք ուղղակի կեդրոնին իրաւասութեանը ենթարկուած են, մարդահամարի տեսչութեան կնիքով։ Այդ թէղքէրէները տրուած ատեն Կ. Պոլսոյ մէջ՝ արձանագրողներուն, նահանգներուն մէջ մարդահամարի տեսուչներուն եւ գաւառներու ու գաւառակներու մէջ ալ մարդահամարի պաշտօնեաներուն անձնական կնիքովը կնքուած պիտի ըլլան։

Յօդ. Ե.—Օսմ. հպատակ ամէն անձ պարտաւոր է մարդահամարի թէղքէրէն ցոյց տալ անչարժ կալուածներու վաճառման, ֆէրազի ու ինթիզալի պահուն, պաշտօնի մը կամ ծառայութեան մը կոչուելուն, վարժարան մտնելուն, հանդատեան կամ անպաշտօն վիճակի թոշակի արժանանալուն, անցագիր ու բասպորտ առնելուն, օսմիկանական գործողութեանց ու դատարաններու դիմած ատեն եւ ամուսնանալու առթիւ։ Եթէ ցոյց չը տայ, վերոյիշեալ գործողութիւնները պիտի յետաձգուին, մինչեւ որ թէղքէրէ ստանայ թէ մարդահամարի տումարներուն մէջ արձանագրուած է։ Թէղքէրէի օսմանիէն կեղծող, աւրող, եղծանող եւ այդ կարգի կեղծ թէղքէրէները գիտնալով գործածողները մէկէն մինչեւ երեք տարի բանտարկութեան կը դատապարտուին Պատժական օրէնքին 157րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն։

Յօդ. Զ.— Մարդահամարի արձանագրութեանց տումարներուն իւրաքանչիւր էջին վրայ թուահամար ու կնիք պէտք է դնուի, նաեւ պարունակէ զատ զատ տեղեր ծննդեան, ամուսնութեան, ամուսնաթողութեան, բնակավայրի փոփոխման, զինուորական գործողութեանց եւ տեղեկութեանց համար։

Յօդ. Է.—Իւրաքանչիւր տարուան մարդահամարի դէպքերու տումարները եւ անոնց կցուած թուղթերը նոյն տարին աւարտելուն պէս Կ. Պոլսոյ մէջ՝ ընդհանուր վերատեսչութեան եւ նահանգներու մէջ ալ Իտարէի ժողովներու կողմէ կը վաւերացուին եւ անոնց էջերուն թիւը ու աւարտման թուականը կ'արձանագրուին տումարին տակը։ Ցետոյ կը պահուին մարդահամարի տեսչութեանց քով, ի հարկին այդ տումարներուն դիմելու համար։

Յօդ. Ը.— Ազերսագրով մը երբ մարդահամարի տեսչութեան դիմում ըլլայ, կորսուած թէղքէրէին տեղ, արձանագրութեանը համաձայն, ուրիշ մը կը տրուի։ Այդ պարագան կը նշանակուի թէղքէրէին եթէն եւ արձանագրութեանը վրայ. բայց մարդահամարի վարչութեան դիմողը երբ անծանօթ ըլլայ, վարչութիւնը իմուխթարէր կը պահանջէ եւ միայն ազերսագրով թէղքէրէ չի տար։

Յօդ. Թ.—Իր բնակութիւնը տաժամաքար մէկ գաւառակէն միւսը փոխադրող անձ մը երբ փոխադրուած տեղը արձանագրուի եւ յետոյ թէղքէրէի օսմանիէն կորսնցընէ, նախորդ յօդուածին համաձայն ըլլալիք դիմումի մը վրայ նորէն թէղքէրէ կը տրուի։ Վերոգրեալ պարագային մէջ եթէ առանց փոխադրութիւնը արձանագրել տուած ըլլալու, թէղքէրէի օսմանիէն կորսնցնող մը ըլլայ ու նորէն թէղքէրէ ուզէ, իրմէ քսանրիսնգ զրուշ տուգանք կ'առնուի. յետոյ անոր արձանագրուած տեղին մարդահամարի տեսչութեանց քով, համարի տեսչութիւնէն վաւերագիր մը ուղղակի բերել արուելով, բան այնմ նորէն թէղքէրէ կը տրուի. նաեւ իր բնակած թաղէն, բան օրինի, տանուած եւ բնակավայրի փոփոխութիւնը ցոյց տուող իմուխթարէրի մը համաձայն, տումարին մէջ հարկ եղած գործողութիւնը կը կատարուի։

Յօդ. Ժ.—Ոչ-իսլամ հասարակութեանց մէջէն միւսը փոխանցողները իրենց նոր ընդունած կրօնքին պատրիարքարանին կամ իսլամարանին կողմէ իմուխթարէր մը կը բերեն եւ մարդահամարի վարչութիւնները բան այնմ կը կատարեն արձանագրական գործողութիւնները։

(Շարունակելի)

ՊԱԼՔԱՆ

ԱՌԱՋՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԳԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ՍՕՖԻԱ

Դրամագլուխ, Պահեստ եւ Երաշխաւորութեան գումար

ՖՐԱՆՔ 7·500·000

Դրամատուն Ընկերութեան ի Թուրքիա

ԴՐԼՏԻ ԼԻՕՆԷ

Ընկերութիւնը ջնեիկայացուած Դաւառներու մէջ Գործակալներ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կ՝ ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, ձէտիս խան, թիւ 1—2